

ROTA MYRLEIA

ROTA MYRLEIA

Ocak 2024

- **Danışman**

Prof. Dr. Mustafa Şahin

- **Proje Koordinatörü**

Sevgi Ursavaş

- **Editör & Yayına Hazırlayan**

Rabia Deniz

- **Görsel Yönetmen**

Harun Karanfilci

- **Grafik Tasarım**

Dila Tafsın

- **Rota & Güzergah Tasarımı**

Batın Türk

- **Fotoğraflar**

Aykut Güngör, Aslıhan Aydın, Doğukan Akdoğan

- **Saha Uygulamaları:**

Yıldız Baylav, Zülfü Yıldırım, Özlem Akbaş Önsoy

- **Haritalandırma:**

Mustafa Taban

- **Baskı ve Cilt: 1**

ISBN: 978-625-00-8151-8

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü, İmar ve Şehircilik Müdürlüğü ile
Basın Yayın Halkla İlişkiler Birimi tarafından hazırlanmıştır.

İçindekiler

Sunuş	5
Geçmişten Bugüne Myrleia	8
Parkur İşaretlemeleri	11
Rota Myrleia Güzergahı	13
Rota Myrleia	17
Prof. Dr. Mustafa Şahin	74

Sunuş

Boiotia (Thebotia) topraklarında Athamas adında bir kral yaşıyordu. Kral Athamas Rüzgar tanrısı Aiolos'un oğluydu. Kralın karısı Olympos tanrıları tarafından deniz tanrıçasına dönüştürülen Leukothe adındaki kadın tanrıça olduğunda, İno adını aldı. İno, Zeus'a minnettarlığını ispatlamak için iki üvey çocuğu olan Phriksos ile Helle'yi Zeus'a kurban etmek isteyince; Rüzgar ve Bulut tanrısı gökten bir Kanatlı Kutsal Koç gönderdi. Kanatlı Kutsal Koç altın postluydu, iki kardeşi sırtına alıp göklere uçurmuştu. Göklere uçtukları sırada Helle, denize düştü. Düştüğü yere Hellespontus (Çanakkale boğazı) adı verilmişti. Helle ile kardeşi Phriksos, Hera'nın hismine uğrayarak aklını oynatan Boiotia (Theboiotia) Kralı Athamas'ın çocuklarıydı. Kız kardeşi Helle denize düşünce tek başına kalan Phriksos, Kolkhide topraklarına ulaştığında orada bu Kanatlı Kutsal Koçu, Baş tanrı Zeus'a kurban etti. Kurban edilen Kutsal Koç'un postu "Altın Post" olarak adlandırıldı ve derisi Kolkhide Kralı Aietes'e armağan edildi. Aietes, kendisine armağan edilen Altın Postu, Savaş tanrısı Ares'in koruluğunda bulunan bir ulu meşe ağacına astı. Koruması için bir ejderhayı bekçi bıraktı. Altın Posttan haberi olan İolkos Kralı Pelias'ın kardeşinin oğlu Yason, Teselyalı bir kahramandı. Altın Postu bulup Pelias'a getirmesi için görevlendirince Argonauntların seferi başladı.

Efsaneye göre, bundan tam 2700 yıl önce Altın Postu bulabilmek için Karadeniz'e doğru yola çıkan Argonauntlar Mudanya kıyılarına kadar gelirler. Teknenin küreklerinden birisini kıran Herakles, kırık küreğin yenisini yapacak ağacı bulmak üzere arkadaşı Hylas ile birlikte Mudanya kıyılarında karaya inmiştir. Hylas burada Nympheler (su perileri) tarafından kaçırılınca, Herakles, arkadaşını bulmak amacıyla gemiye tekrar geri dönmemiş ve bu vesile ile Myrleia kentini kurmuştur.

Büyük İskender'in imparatorluğunun parçalanmasından sonra bir süre Bergama Krallığı'nın egemenliğinde kalan kent, Makedonya kralı 5. Philip tarafından İ.Ö. 202 yılında ele geçirilerek, Bithynia Kralı I. Prusias'ın kontrolüne verilmiştir. I. Prusias, kenti teslim aldıktan sonra tekrar inşa ederek, kentin adını eşi III. Apama'nın adından ilham alarak, Apameia olarak değiştirmiştir. Plinius'a göre, Apameia kenti, Julius Caesar döneminde Romalıların eline geçmiş ve kent bir koloniye dönüştürülerek ismi Colonia Iulia Concordia olmuştur. Bizans yönetiminde ise kentin adı dağlık bölge anlamına gelen "Montania" olarak anılmıştır.

Hazırlamış olduğumuz bu çalışmayla MÖ 8. yüzyılda Myrleia adı ile kurulan Mudanya'da 131,6 kilometrelik keyifli bir yolculuğa çıkarıyoruz sizleri... Amacımız, Myrleia'dan Mudanya'ya süren 2 bin 700 yıllık bu yolculuğa hep birlikte tanık olmak...

Myrleia'nın hikayesi ile bu topraklarda hüküm süren tarihi yapılar, kültür oluşumları, yaşam tarzı, tarımsal değerler ve karakterler "Rota Myrleia" adıyla geleceğe taşınıyor.

Bronz İ.Ö: 48/47, Prokonsuls C. Vibius Pansa'nın adı ile birlikte Apollon başı. Ay. Lyra

Geta, İ.S. 209-212. Bronze. Ay. Bir defne ağacının altında Daphne

Apameia, kendi sikkelerini darp eden kentler arasında yerini almıştır. Sikkeler üzerinde kent lejantı olarak Roma öncesinde "Apameon Murleanon", Romalılardan sonra ise C.I.C.A (Colonia Julia Concordia Apamea) şeklinde yazı bulunmaktadır.

Merhaba;

Myrleia, çağlar boyunca Prusa'nın a.O.'un (Bursa) limanıydı. Antik çağ yazarlarından Plinius'un rivayetine göre; Kolophonlular tarafından bir koloni kenti olarak kuruldu. Büyük İskender'in imparatorluğun parçalanmasından sonra bir süre Bergama Krallığı'nın egemenliğinde kalan kent, Makedonya kralı 5. Philip tarafından İ.Ö. 202 yılında ele geçirilerek, Bithynia Kralı I. Prusis'ın kontrolüne verildi. I. Prusis kenti teslim aldıktan sonra tekrar inşa etti, eşi III. Apama'dan ilham alarak, adını Apameia olarak değiştirdi.

Plinius'a göre, Apameia kenti, Julius Caesar döneminde Romalıların eline geçince bir koloniye dönüştürülmüş ismi ise Colonia Iulia Concordia olmuştur. Bizans yönetiminde ise kentin adı dağlık bölge anlamına gelen "Montania" olarak anılmıştır.

2 bin 700 yıllık Myrleia Antik Kenti'ni insanlığın ortak mirası olarak gün yüzüne çıkarmayı hedefleyen belediyemiz, yüzyıllar boyu aldığı göçler sonucu birbirinden farklı inanç ve kültürle renklenmiş, tarihi değerlerin yanı sıra doğal ve kültürel varlıklarıyla yaşayan Mudanya'da yeni bir turizm atağında. Mudanya'nın geleceğini "kimlikli turizm" çalışmalarıyla şekillendiriyoruz. İlçemizin doğal,

tarihi ve kültürel zenginliklerini tanıtmak için "Rota Myrleia" projesini hayata geçiriyoruz. Mudanya'da "Rota Myrleia" çalışmasıyla doğa, kültür ve tarihe yolculuk başlıyor.

Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü koordinesinde Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mustafa Şahin danışmanlığında hayata geçirdiğimiz bu proje kapsamında İmar ve Şehircilik Müdürlüğümüzün de katkılarıyla Mudanya'nın "Kıyı, Doğa Yürüyüş Rotası", "Bisiklet Rotası", "İnanç ve Kültür Rotası", "Trekking Rotası"nı çıkardık. Mudanya'daki kültür mirasını koruyup gelecek kuşaklara taşımak, aynı zamanda ilçe merkezi ve kırsalın bağına güçlendirerek kentsel bütünlük oluşturmak amacıyla daha önce Nilüfer Belediyesi tarafından geliştirilen trekking, bisiklet ve atlı yürüyüş parkurundan oluşan "Mysia Yolları" projesinin Mudanya ayağını Bursa'ya kazandırmaktan mutluluk duyuyoruz.

Myrleia'dan günümüze kültürel mirasın korunması ve gün yüzüne çıkarılması konusunda arkeolojik kazıların devam etmesi noktasında verdiğimiz mücadeleye; kentimizin tüm özelliklerinin tanıtım ve yayın çalışmalarını da katarak bütüncül bir yol izliyoruz. Tarihi ve kültürel mirasın, bir toplumun üyelerine ortak geçmişlerini anlatan, aralarındaki dayanışma ve birlik duygularını güçlendiren bir hazine olduğu gerçeğinden hareketle "Rota Myrleia" ile tüm tarih ve doğaseverleri Mudanyamızda keyifli bir yolculuğa çıkarıyoruz.

Elinizde tuttuğunuz bu kitapçık; kentimizin kültürünü, tarihi ve turistik değerlerini, kültürel varlıklarını ve sahip olduğu güzellikleri tanımanıza olanak sağlayacaktır. Rotanız Myrleia olsun...

Hayri Türkyılmaz
Mudanya Belediye Başkanı

Parkur İşaretlemeleri

Yürüyüş Rotası

Bisiklet Rotası

Kültür ve İnanç Rotası

Trekking Rotası

Doğa, Tarih ve
Kültür Rotaları

Yürüyüş, Bisiklet ve
Trekking Rotası

Myrleia Parkuru

Doğa Yürüyüşü
Parkuru

Bisiklet Rotası

Birleşik Parkur

ROTA MYRLEIA

131,6 KM

MYRLEIA'DAN
MUDANYA'YA
TARİH,
DOĞA,
KÜLTÜR
ROTASI

KÜLTÜR VE İNANÇ ROTASI 63 KM

Mudanya Merkez – Uğur Mumcu Kültür Merkezi

(Rota Başlangıcı)

Aydınpınar Mahallesi– Aydınpınar Kilisesi

Dereköy Mahallesi –Dereköy Kilisesi

Yaylacık Mahallesi – Tatianos Anıtı

Mirzaoba Mahallesi– Tarihi Minare, Sancak Anıtı ve Yörük

Meydanı (Yemek ve İhtiyaç Molası Verilebilecek Alan)

Kaymakoba Mahallesi / Gölet Çevresi Mola Alanı

Çınarlı Mahallesi / Eski Kilise Binası (Mevcutta cami olarak kullanılmakta)

Yaman Mahallesi / Akış Güzergahı

Yalıçiftlik Mahallesi / Kilise (Eski kilise binası duvar kalıntıları)

Tirilye Mahallesi

Kumyaka Mahallesi / Baş Melekler Kilisesi

Uğur Mumcu Kültür Merkezi (Rota Sonu)

TREKKİNG ROTASI (KOLAY PARKUR) 17 KM

Kumyaka Ayastafoni Mevkii /Özle Sitesi (Rota Başlangıcı)

Kumyaka Kırca Mevkii / Çiftlik Bölgesi

Çepni Mahallesi / Üsküptepe/ Akyeller/ Selvilik Mevkii

Kumkaya Lotus / Mavriya, Mankafa Mevkii

Kumyaka Merkez / Köy Meydanı (Rota Sonu)

Rotanız Myrleia olsun...

YÜRÜYÜŞ ROTASI 20 KM

Tirilye Mahallesi Çamlı Kahve (Rota Başlangıcı)

Aya Yani Kilisesi

Kapanca Antik Limanı

Ketendere Sahili

Esence Sahili

Söğütpınar Sahil Yerleşkesi

Eğerce Sahil Yerleşkesi

Mesudiye Bakıştepe Seyir Alanı (Rota Sonu)

BİSİKLET ROTASI 31,6 KM

Tirilye Mahallesi Çamlı Kahve (Rota Başlangıcı)

Aya Yani Kilisesi

Kapanca Antik Limanı

Esence Sahil

Yalıçiftlik Mahallesi

Yaman Mahallesi

Çınarlı Mahallesi

Kaymakoba Mahallesi

Tirilye Sahili (Rota Sonu)

ROTA MYRLEIA

MYRLEIA'DAN MUDANYA'YA
TARİH, DOĞA VE KÜLTÜR ROTASI

**YÜRÜYÜŞ
ROTASI**

20
KM

**BİSİKLET
ROTASI**

31,6
KM

**KÜLTÜR
VE İNANÇ
ROTASI**

63
KM

**TREKKING
ROTASI
(KOLAY PARKUR)**

17
KM

TOPLAM 131,6 KM

● TIRİLYE

● KUMYAKA

● MUDANYA

● ESENCE

Rota Myrleia

Kentler hikayeleriyle yaşar. Kuşkusuz yerleşmeler kadar onu oluşturan doğanın, sokakların, tarihe tanıklık eden insanların da farklı öyküleri var. Mudanya bu özel öykülerle zenginleşen, elimizde kalabilen, her şeyin insanla var olduğu, yaşayan bir kent. Mudanya'yı tariflemek demek, dingin ve paylaşımcı yaşam, yaşamın aktığı sokaklar, sokakları gölgeleyen çınarlar, sevimli ve sıcak insan ilişkileri demek...

Bu kentte özgürce dolaştığınızı, anlatılan hikayelerin içinde yer aldığınızı hissedin.

"İçinde yer almak" derken, mekanların hafızalarını yitirmesini reddeden, "benim de anlatacaklarım var" diyen yamaçları, denizi, ağaçları, sokakları, insanları, yaşama biçimlerini tanıyın... Tek yapmanız gereken etrafınıza bakmak.

Rota Myrleia Güzergahı toplamda 131,6 kilometrelik bir alanı kapsamaktadır. Mudanya'nın doğal, kültürel ve tarihi değerlerini barındıran "Yürüyüş Rotası", "Bisiklet Rotası", "Kültür ve İnanç Rotası", "Trekking Rotası" yapılan çalışmalar doğrultusunda ayrı ayrı çıkarılmıştır.

Yürüyüş Rotası /	20 km
Bisiklet Rotası /	31,6 km
Kültür ve İnanç Rotası /	63 km
Trekking Rotası (Kolay parkur)/	17 km

Yürüyüş Rotası

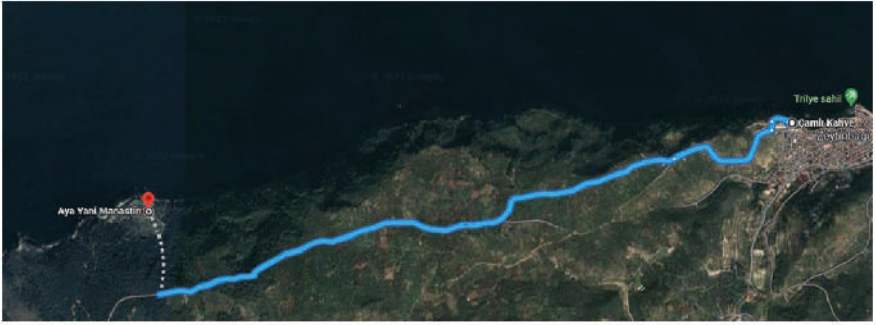
YÜRÜYÜŞ ROTASI 20 KM

- Tirilye Mahallesi Çamlı Kahve (Rota Başlangıcı)
- Aya Yani Kilisesi
- Kapanca Antik Limanı
- Ketendere Sahili
- Esence Sahili
- Söğütpınar Sahil Yerleşkesi
- Eğerce Sahil Yerleşkesi
- Mesudiye Bakıştepe Seyir Alanı (Rota Sonu)

Tirilye Mahallesi

Çamlı Kahve / Başlangıç Noktası

Bir tarafta Marmara'nın sonsuz maviliği, diğer tarafta ise zeytin ağaçları ve tarihe tanıklık eden kültürel varlıkları ile Mudanya'nın incisi Tirilye...

Bursa'ya 40, Mudanya'ya 11 kilometre uzaklıktaki Tirilye, Mudanya'nın batısında, Marmara Denizi'nin güneydoğusunda, çevresinde zeytinlikler bulunan bir vadinin iki yamacında kurulmuş tarihi bir mahalle. Doğanın tüm güzelliklerini tek bir rota üzerinde gözler önüne seren Tirilye, Türkiye'nin tarihi yapıları önemli ölçüde korunan nadir yerleşimlerinden biridir. Tirilye'de bulunan Çamlı Kahve'nin olduğu tepe, MÖ 7-8. yüzyıllarda Trigleia yerleşiminin akropolünü oluşturmuştur. Doğa ve tarihle iç içe zaman geçirebilmek için sığınabileceğiniz mistik bir liman burası. Gizemli sokaklarından geçip antik zamanlara uzanabileceğiniz bir adres. Tirilye'nin balkonu olarak tabir edilen Tarihi Çamlı Kahve'de asırlık çınarların altında, denize ve zeytin bahçelerine nazır bir doğayla kucaklaşabilirsiniz. Mudanya'nın ünlü poyrazıyla tanışabilir, dostlarınızla 40 yıl hatırlık bir kahveyi yudumlayabilirsiniz. Tarihi ahşap konakların, yemyeşil bahçelerin seyrine dalacağınız tarihi kahvede, denize en yakın masaya oturup keyfini çıkarabilirsiniz...

Aya Yani Kilisesi

Tirilye Çamlı Kahve üzerinden 3,6 kilometre sonra toprak bir yol, zeytinliklerden ve tarlalardan geçilerek ulaşıyor Aya Yani'ye... Tertemiz havasından bir nefes huzur alabileceğiniz; doğanın renklerini, kokusunu, sesini keşfedeceğiniz, bir hafta sonu planınızı teslim edebileceğiniz asırlık zeytin bahçeleri arasından, masal gibi bir çam ormanına çıkarır bu rota sizi. Tirilye'nin mutfak kültürünü oluşturan Girit otları eşlik eder gezinize.

Başlangıç noktamızdan 3,3 kilometre sonra, uzaktan bakıldığında küçük bir kaleyi andıran Aya Yani Manastırı çıkar karşınıza. Antik liman kenti Kapanca'nın bir kilometre doğusundaki bu yapı, Ortodoksların hac yeri olarak biliniyor. Yıllarca yıkıma ve tahribata uğradığından geriye çok az bir kısmı kalmış. Aya Yani Manastırı içindeki kilise yıkılınca, 709 yılında Hagios Ioannes Theologos adına yeni baştan inşa edildiği söylenir. 1922 yılına kadar faaliyet gösterdiği bilinen manastır ve kilisenin, o yıldan itibaren Rumların Yunanistan'a göç etmesiyle faaliyetleri durmuştur.

Kapanca Antik Limanı

Aya Yani'den sonra sol tarafta denize hakim bir noktada yel değirmeni tepesi ile karşılaşsınız. Yel değirmenine giden yolu tırmandığınızda tepede müthiş bir manzarayla bütünleşirsiniz. Özellikle yazın burası oldukça serin oluyor. Bir zamanlar Rumların yoğunlukla yaşadığı Mudanya, önceleri sadece doğa ile baş başaydı. Her daim esen poyrazı, buraya yerleşen insanların yaşamlarının da bir parçası oldu. Bir dönem buğday ve un üretimi için işte bu yel değirmenleri kullanılmaktaydı. Şimdi büyük bir bölümü yıkıma uğrayan bu değirmen, her şeye rağmen geçmişle gelecek arasında bir bağ kurmak için varlığını sürdürüyor.

Yel değirmeninin bir ucundan denize baktığınızda, Kapanca Antik Limanı'nı göreceksiniz. Kapanca, diğer bir adıyla Germanicopolis... Tarihin ticaret sırlarını derinliklerinde saklayan Kapanca Antik Limanı, bugün doğayla buluşmak isteyenlerin eşsiz rotası...

Yeşil bir bitki örtüsünün üzerinde yükselen bir medeniyete sahip Mudanya'nın huzur limanı Kapanca, dünden bugüne içinde bulundurduğu güzelliklerle selamlıyor ziyaretçilerini. Antik Liman, Mudanya'nın batısındaki Tirilye Mahallesi ile Eşkel arasında yer alan liman kalıntılarının bulunduğu bir alanı kapsıyor. Antik Çağ'da Bitinya toprakları içindeki liman, o dönemden itibaren Roma, Bizans ve Osmanlı zamanlarında da kullanıldı. Antik çağlarda Cenevizlilerin yöresel ürün ve tuz sevkiyatı için kullandığı bilinen liman, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar İstanbul ile Bursa arasındaki ulaşımın sağlanmasında bir bağlantı noktasıydı. Ticaret sırlarını masmavi bir gökyüzünün altındaki derinliklere saklayan Kapanca, bugün tüm güzelliğiyle doğaseverleri kucaklıyor.

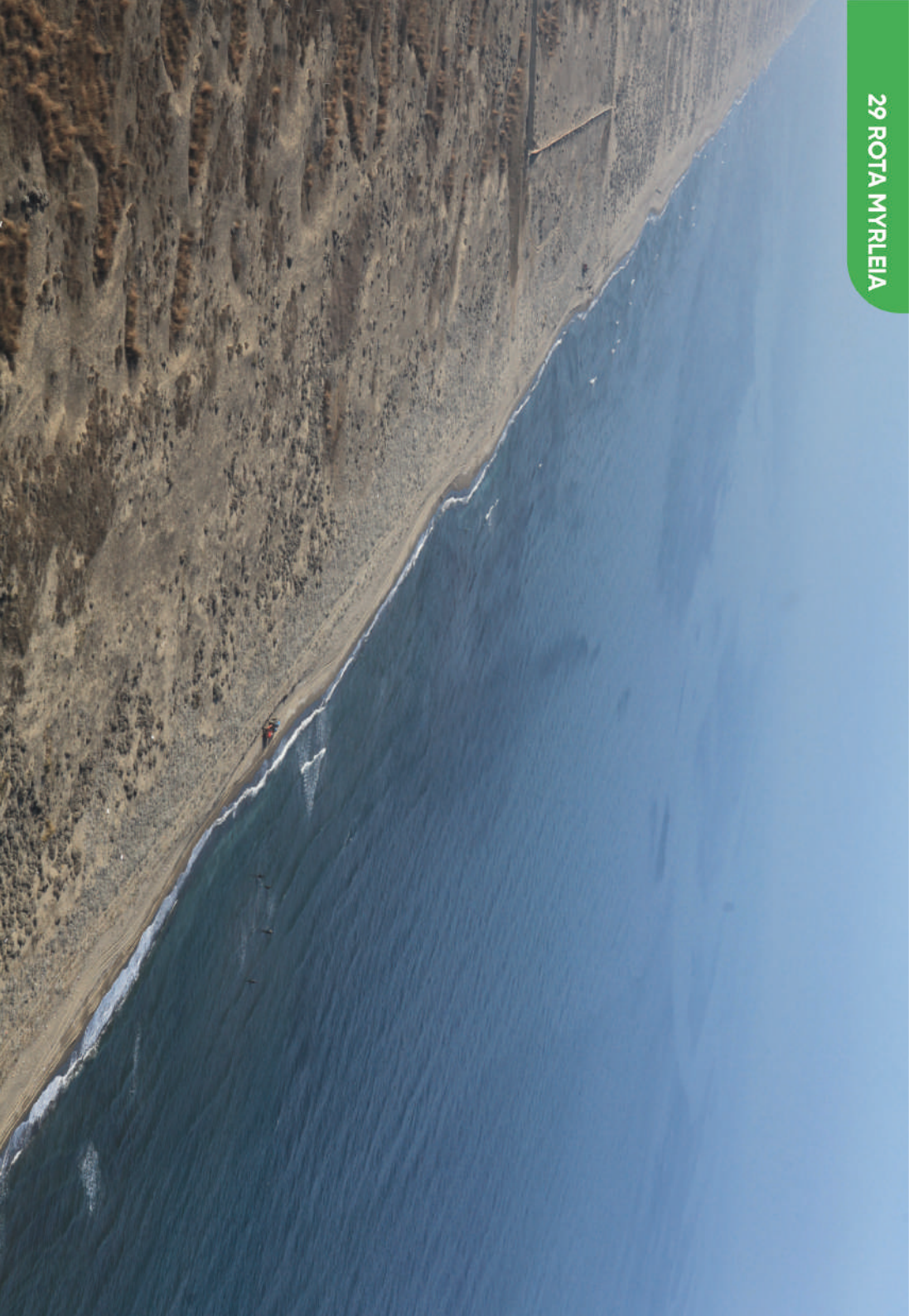

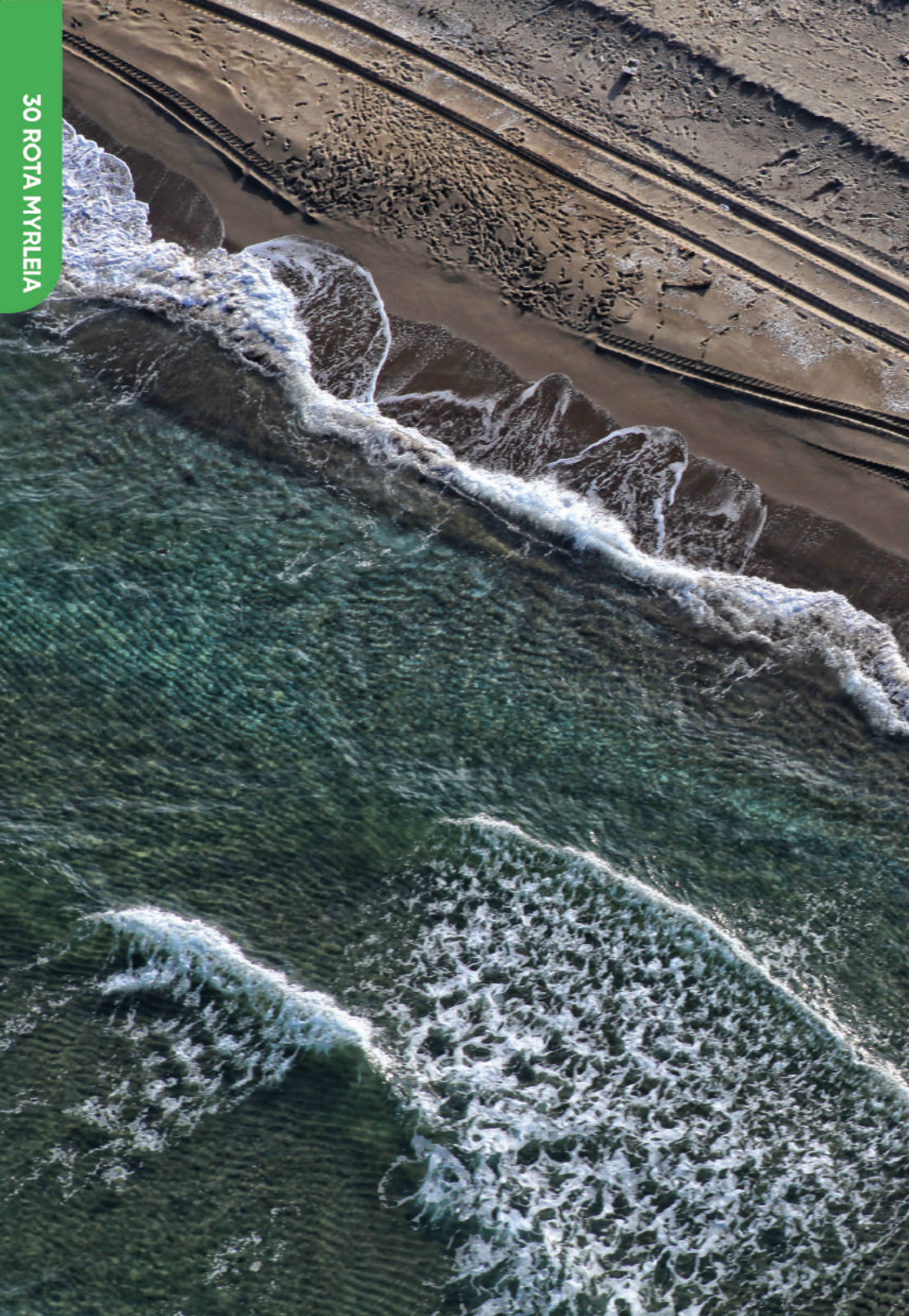
Ketendere Sahili

Eski çağlarda Kapanca Limanı'ndan Nilüfer'e uzanan antik bir kervan yolundan söz ediliyor. Kapanca Antik Limanı'ndan başlayan bu kervan yolu, Kuzgun Kaya, Ayazma Pınarı, Akbaba Kayalıkları, Papaz İni Mağarası, Yusuf Deresi, Mirzaoba, Dereköy, Çekrice, Balabancık, Nilüfer Köprüsü, Yolçatı, Özlüce Köprüsü ve Ürünlü'yü kapsıyor. Kapanca'nın hemen diğer yüzünde Ketendere olarak bilinen küçük akarsu da yıllarca bu tarihe tanıklık edenlerden.

Derenin denizle buluştuğu kesimde, küçük gemi ve kayıklar, rüzgarlı havalarda dalgalardan ve denizin şiddetinden korunmak için sığınmış bu doğal limana. Liman yakınında bulunan Aya Yani Kilisesi'nin kalıntısı ve tepedeki yel değirmeni kalıntısı buranın aynı zamanda yerleşim yeri olarak kullanıldığı konusunda da fikir veriyor.

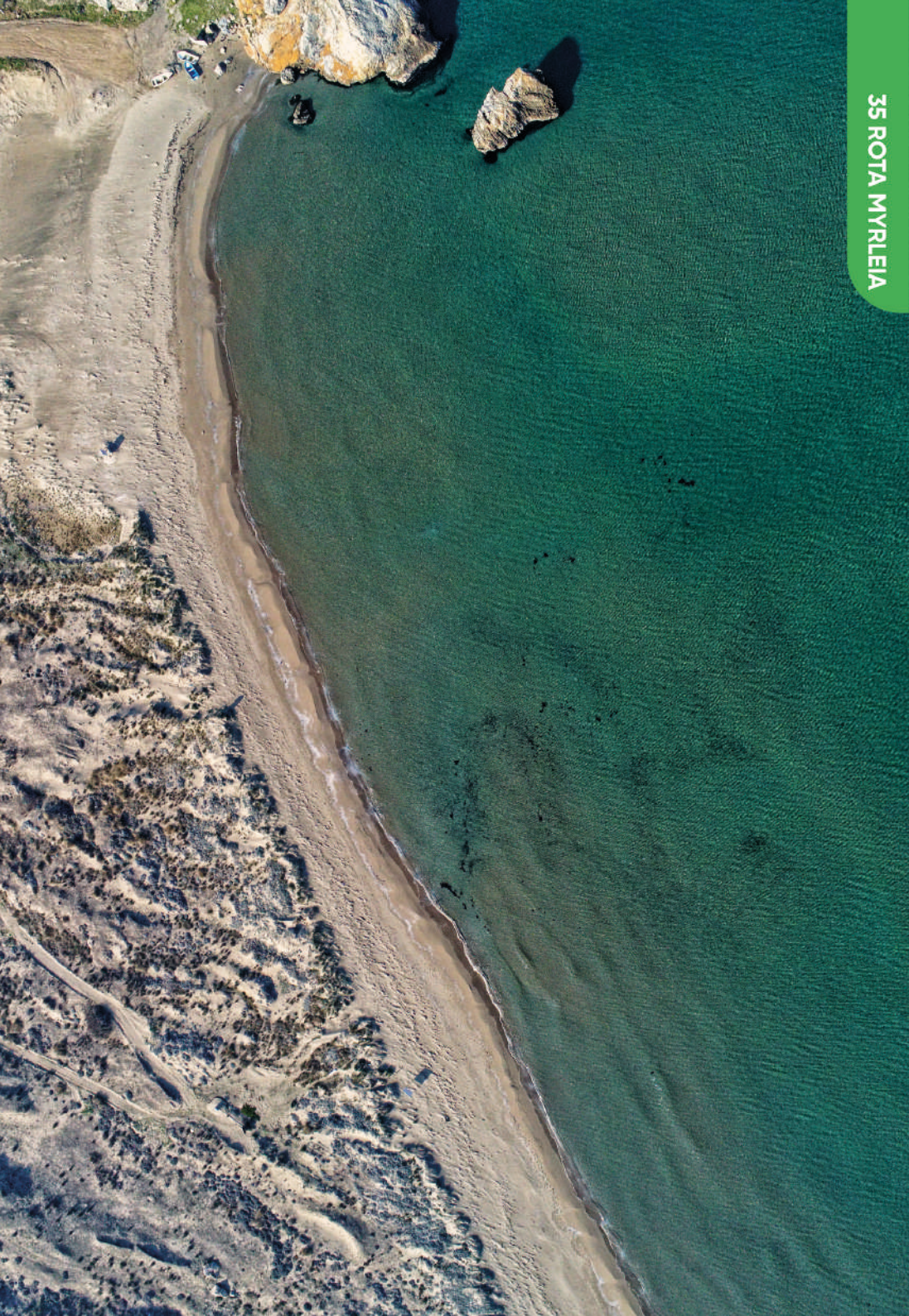

Söğütpınar ve Esence ve Eğerce Sahilleri

Ketendere'nin hemen ilerisinde Esence'yi görürsünüz. Esence, Söğütpınar ve Eğerce sahilleri, mavinin yeşille iç içe girdiği bir rota. Tabiat ananın özenle yarattığı doğa mucizesi bu deniz hattı boyunca dinlenme ve kamp etkinliklerinin yapıldığı sahilinde dalgalarla buluşabilir, kısa bir mola verebilirsiniz. Esence kıyı yerleşkesi liman bölgesinden başlayarak batı istikametinde kıyı boyunca Söğütpınar'a doğru uzanır. Söğütpınar sahilinde denizin keyfini çıkarıp, Mudanya Belediyesi'nin hazırladığı kamp alanında konaklama tercihinizi kullanabilirsiniz.

Kumsal ve arazi yolundan Eğerce'ye ulaşırsınız. Eğerce kıyı alanındaki yaya yolu düzenlemesini takiben batı istikametinde Ayazma sahil şeridini takip ederek Papaz Harman mevkiindeki Bakış Tepeye ulaşabilirsiniz.

Mesudiye Sahil Şeridi ve Bakış Tepe / Rota Sonu

Bakış Tepe, 9,12 kilometrelik tüm kıyı güzergahının bir bütün olarak seyredilebileceği, kıyı ile birleşmiş ve aynı zamanda gün batımına tanık olacağınız arkeolojik bir koruma alanıdır.

Bu rota üzerinde doğanın yanı sıra, Mudanya'nın antik tarihiyle de buluşursunuz. Eşkel, Rhyndakos Irmağı'nın Marmara Denizi'ne döküldüğü yerin doğusunda, küçük bir koyda kurulmuştur. Yunanlılar tarafından Daskeli olarak anılmaktadır. Kentin antik dönemdeki adı Daskyleion'dur. Bölgede birden fazla Daskyleion isimli kent olmasından dolayı Corsten, Eşkel'de bulunan deniz kenarındaki Daskyleion kentini Daskyleion ad Mare (Deniz Kıyısındaki Daskyleion) olarak adlandırmıştır. Dakyleion ile Eşkel eşleştirmesini ilk kez yapan F. W. Hasluck'tur. Hasluck, Daskyleion'un, koyu doğu rüzgârlarından koruyan bir tepenin üzerinde olduğunu belirtmektedir. Kentin, koyun içerisinde şekilsiz, yontulmamış taşlardan düzensiz bir dalgakıranı ve çok küçük bir limanı mevcuttur.

Doğa tüm güzelliğini baharda gösterir. Ormanlar, vadiler birer renk paletine döner. Her taraf çiçeklerle bezenir. Şimdi doğadaki uyanışına tanık olmanın, bu güzelliğin içinde uzun yürüyüşler yapmanın tam zamanı.

Esence sahil kesimi, mistik duyguları harekete geçiren olağanüstü bir ıssızlığa ve güzelliğe sahip. Yürürken attığınız her adım sonunda ulaşacağınız doğal güzellik, sizi gizemli bir yolculuğa götürecek.

Bisiklet Rotası

BİSİKLET ROTASI 31,6 KM

- Tirilye Mahallesi amlı Kahve (Rota Başlangıcı)
- Aya Yani Kilisesi
- Kapanca Antik Limanı
- Esence Sahil
- Yalııftlık Mahallesi
- Yaman Mahallesi
- ınarlı Mahallesi
- Kaymakoba Mahallesi
- Tirilye Sahili (Rota Sonu)

Kalabalık şehrin kirli görüntüsünden ve gürültüsünden uzaklaşmak istiyorsanız, rotayı dinginliği ve zengin güzelliği ile büyüleyen bisiklet rotamızın başlangıcı olan Tirilye'ye çevirebilirsiniz. Yürüyüş Rotası güzergahından Aya Yani Kilisesi, Antik Kapanca Kimanı ve Esence Sahili'ne varırsınız.

Yalıçiftlik, Yaman, Çınarlı, Kaymakoba, Tirilye

Esence'de sahilde bulunan Mudanya Belediyesi Zabıta Müdürlüğü noktasından sola döndüğünüzde bisiklet rotasına devam edersiniz. Esence 42. Sokaktan sağa döndüğünüzde karşınıza çıkan asfalt yoldan Esence köy içine girer, ardından Yalıçiftlik'e doğru yol alırsınız. Burada önce Mudanya-Bursa tabelasından sola dönüp, Bursa güzergahını izliyorsunuz. Ardından karşınıza çıkacak Mudanya- Karacabey tabelasından sağa dönüp Esence köy içine ulaşıyorsunuz. Esence 22. Sokaktan devam ettiğinizde, zeytin yüklü yamaçların manzarasıyla büyülenirsiniz. Yalıçiftlik'in ardından bu parkur sizi asfalt yola çıkarır karşınıza çıkan manda çiftliğinde soluklanıp, asfalt yoldan 3,4 kilometre sonra Yaman Mahallesi'ne, ardından da 3,1 kilometre sonra Çınarlı'ya ve koruma altındaki ıhlamur ağaçları arasından Kaymakoba'ya ilerleyebilirsiniz. Bu yol sizi rotamızın başladığı yere, Tirilye Kuzgun Kayalar mevkiine götürür. Bisiklet rotası Tirilye sahilinde son bulur.

Kültür ve İnanç Rotası

TIRİLYE

KUMYAKA

MUDANYA

AYDINPINAR 7,1
KM

YAYLACIK 15,2
KM

DEREKÖY 18,6
KM

ÇINARLI 28,6
KM

YALIÇIFTLIK 34,8
KM

TIRİLYE 44,4
KM

KUMYAKA 63
KM

1

AYDINPINAR KİLİSESİ

2

YAYLACIK

3

DEREKÖY

4

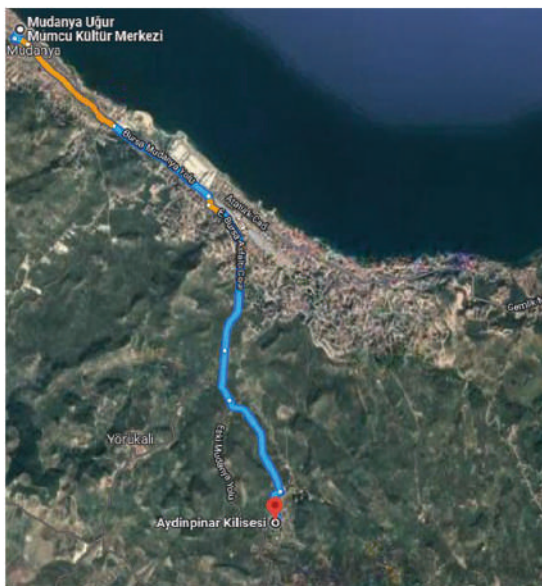
TIRİLYE

7

KUMYAKA BAŞİMELEKLERİ

8

KÜLTÜR ve İNANÇ ROTASI 63 KM

- Mudanya Merkez / Uğur Mumcu Kültür Merkezi (Rota başlangıcı)
- Aydınpınar Mahallesi / Aydınpınar Kilisesi
- Dereköy Mahallesi / Dereköy Kilisesi
- Yaylacık Mahallesi / Tatianos Anıtı
- Mirzoba Mahallesi / Tarihi Minare, Sancak Anıtı ve Yörük Meydanı (Yemek ve İhtiyaç Molası Verilebilecek Alan)
- Kaymakoba Mahallesi / Gölet Çevresi Mola Alanı
- Çınarlı Mahallesi / Eski Kilise Binası (Mevcutta cami olarak kullanılmakta)
- Yaman Mahallesi / Akış Güzergahı
- Yalıçiftlik Mahallesi / Kilise (Eski kilise binası duvar kalıntıları)
- Tirilye Mahallesi
- Kumyaka Mahallesi / Baş Melekler Kilisesi
- Uğur Mumcu Kültür Merkezi (Rota Sonu)

Uğur Mumcu Kültür Merkezi/ Mudanya Ayios Yeoryios Kilisesi / Rota başlangıcı

Mudanya merkezinde, Mütareke Meydanı'nın bitişiğinde yer alır. Mudanya'da yaşayan Ortodoks Rumların en önemli, en büyük kilisesi olan bu görkemli yapı, günümüzde Uğur Mumcu Kültür Merkezi olarak hizmet veriyor. Mudanya merkezindeki Ortodoks Kilisesi'nin kesin tarihi ve yaptıranı belli olmamakla birlikte, yapının kuzey cephesinde orta sıradaki pencerelerden birinde 1834 tarihli yedi satırlık bir kitabe bulunuyor. Geçmişten günümüze uzanan bu metinde "İyi hemşerimiz Anastasiou oğlu Lordines anımsamak için ve dindarlığından dolayı, bu kutsal kilisenin yüzeyindeki bütün yontulmuş taşları Palaikhorio'daki zeytinliğinden getirerek bağışlamıştır. Mudanya (Moundanion) O'na minnettardır" yazıyor. Eskiden bu kilisede görev yapan papazlardan birinin evi, "Papaz'ın Evi" olarak bilinirken, söz konusu bina, 2007'de restore edilip, ilk haliyle korunarak bugüne kadar sapasağlam gelmiş. Yapı, Rumların mübadele ile Mudanya'dan ayrılmasının ardından ibadethane özelliğini yitirmiş; uzun süre sinema olarak kullanıldıktan sonra, 1993'te Mudanya Belediyesi tarafından onarılarak Uğur Mumcu Kültür Merkezi adıyla hizmete açılmıştır.

Aydınınar Mahallesi

Aydınınar / Ayios Ioannes Kilisesi

Fot. 7: Aydınınar Ayios Ioannes Kilisesi Zemin ve Galerî Kat Planı ile Batı Cephe Görünüşü

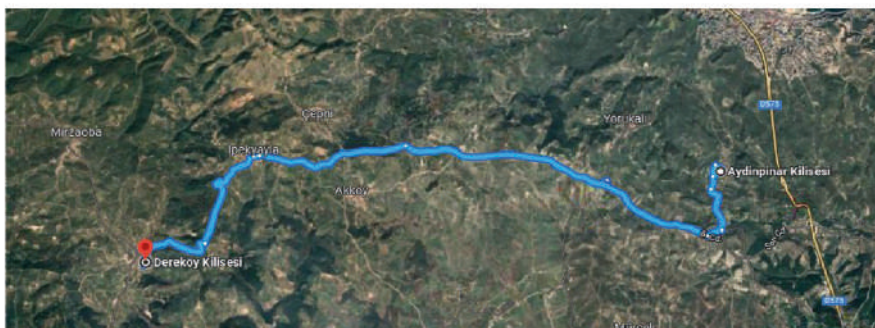
Kültür ve İnanç Rotası'nın başlangıcı kabul ettiğimiz Uğur Mumcu Kültür Merkezi'nden eski Bursa Asfaltı Caddesi üzerinden 7.5 kilometrelik (15 dakika) bir araç yolculuğuyla Aydınınar köyüne ulaşıyoruz. Zeytinlikler içinde güzel bir mahalle olan Aydınınar'da tüm kudretiyle varlığını sürdüren Aydınınar / Ayios Ioannes Kilisesi, önemli kültür mozaiğinden biri... Kilisenin adı, Osmanlı arşivlerinde Aya Yani (Ayios Ioannes) olarak geçmekteyken Kandes'in 1879 yılında yayımlanan kitabında Bursa Metropolitliği'ne bağlı Kutsal Havariler'e (Ayios Apostoloi) adanmış olduğu yazıyor.

1846-1870 yılları arasında Bursa Metropoliti Konstantios döneminde yapıldığı bilinen kilise, iki asırdır varlığını sürdürüyor. Eski adı Mesebolu olan Aydınınar'daki kilise, 1922 yılından sonra camiye dönüştürülmüş ve çan kulesi bir süre minare olarak kullanılmıştı. Geçirdiği onca zamanda defalarca işlem gören tarihi yapıdaki çan kulesi daha sonra yıkılarak yerine 1952-1956 yılları arasında minare yaptırıldı. 1980 yılında yeni caminin yaptırılmasıyla kendi haline bırakıldı. Giriş kapısı üzerindeki alınlıkta yer alan 1901 tarihli yazıttan, bu tarihte onarım gördüğü anlaşıyor. Oyma tekniği, motifleri, orijinal vitraylarıyla görsel bir şölen sunan yapının bazı duvarlarında ise kalem işi dua ve ayetler yer alıyor. Kilisenin ana giriş kapısının üstünde Latin Alfabesi ile Rumca yazılmış olan mermer kitabesinde; geçmişin tozlu sayfalarından bugüne uzanan bir söz dikkati çekiyor: "Tanrım, evlerin ne kadar sevilir."

Dereköy Mahallesi Dereköy Kilisesi

Aydınpınar'dan çıktığınızda, Dereköy'e İpekyayla üzerinden 13.8 km'lik (22 dakika) bir rota üzerinden gidiliyor. Mudanya'nın hayata sınıksız sarılan değerlerinden biri olan Dereköy'deki tarihi kilise, zamanın yıpratıcılığına meydan okuyor. Mahalledeki en önemli ve bugüne kadar varlığını sürdüren Rum Ortodoks Kilisesi'ne ait kalıntılar, görenleri tarihte yolculuğa çıkarıyor. 1857 yılında yapılmış anıtsal bir yapı olan Dereköy Kilisesi, gerek mimarisi gerekse içinde bulunan ayin düzenini belirleyen öğelerin özellikleri dolayısıyla önem taşıyor. Burada yaşayan Rumlar 1922 yılında Yunanistan'a gitse de yapı, 1924'ten sonra da Selanik çevresindeki Drama, Kavala, Yanya, Karacaova, Langaza ve Girit Adası'ndan gelen Müslüman Türkler tarafından kullanılmış. Rumların bölgeden ayrılmasının ardından buraya yerleşen Türkler tarafından bina 1972 yılına kadar cami olarak kullanılmış. Yapı bu tarihten sonra, gerek doğal gerekse özensiz kullanım nedeniyle tahrip olmuş. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün korumasında olan kilisede vaiz kürsüsü, yaşanan tahribat nedeniyle Bursa Arkeoloji Müzesi deposuna kaldırılmış.

Yaylacık Mahallesi Tatianos Heykeli

Bursa'nın bilinen ilk şampiyon atleti Tatianos'un adı Mudanya'nın Yaylacık mahallesinde yaşıyor. Yapılan incelemeler sırasında Mudanya Yaylacık kahvesinin bahçesinde üzerinde yazıt bulunan bir mermer kaideye rastlandı. Yazıtın asıl önemi, Bursalı bir atletin yaklaşık 2 bin yıl önce çeşitli kentlerde düzenlenen uluslararası yarışmalara katılarak, Bursa'yı çok büyük başarılarla en iyi şekilde temsil ettiğinden bahsetmesidir. Yazıt, Bursa'nın yetiştirdiği ve bu güne kadar ismi bilinen en eski atlet olan "Metrophanes'in oğlu Tatianos" hakkında bilgiler veriyor. Yazıtın okunabilen bölümlerinin tercümesinden anlaşıldığı kadarıyla Kaisereia kenti vatandaşlarından "Metrophanes'in oğlu Tatianos" isimli bir atlet çeşitli kentlerde yapılan yarışlara katılarak çok önemli başarılar elde etmişti. 1-3. yüzyıllar arasında yaşadığı tahmin edilen atlet, kazandığı başarılarından dolayı Ephesos (Efes), Pergamon (Bergama), Kyzikos (Erdek), Nikomedia (İzmit), Tralleis (Aydın), Neapolis (Yenişehir) gibi antik çağın çok önemli kentlerinin de hemşerilik beratını alarak onursal vatandaşlığa kabul edilmişti. Mudanya Belediyesi, bundan tam iki bin yıl öncesinde Bursa'nın adını başarılı bir şekilde temsil eden şampiyon atlet Tatianos'u kent kültürüne kazandırdı. Myrleia'dan Mudanya'ya projesi kapsamında yapılan heykel Yaylacık mahallesinde bulunan köy kahvesinin avlusuna yerleştirildi.

Mirzaoba Mahallesi

Tarihi Minare, Sancak Anıtı ve Yörük Meydanı

Dereköy'den Mirzaoba'ya 3.2 kilometre ve 9 dakika süren bir güzergahla geçiyoruz.

Burada bulunan tarımsal gölet çevresinde mola verilebilir. Mirzaoba ve Kaymakoba ile Gemlik'e bağlı Muratoba köylerinin, Osmanlı'nın ilk yıllarında üç kardeş tarafından kurulduğu biliniyor. Mirzaoba 1300'lü yıllarda Bursa'nın kuşatılıp ele geçirilmesi için Osman Bey tarafından gönderilen Oğuzların Kayı boyundan Karakeçili Yörüklerinden Mirza Bey ve obası tarafından, ileri karakol olarak kurulmuş. Burası Bursa'ya yardıma gelen deniz vasıtalarının gözetlenmesi için en uygun yerd. Obanın güneyinde Dereköy, batıda Veletler (Çınarlı) adlı Rum köyleri bulunur. Mirzaobalılar Osmanlı hanedanlarının akrabası kabul edildikleri için saraylı olarak askere alınıp, cepheden cepheye koşmuşlar yüzyıllarca. Mudanya dağlarına yaslanmış Mirzaoba, Çanakkale Savaşı'nda en fazla şehit veren köy unvanına sahip. 1812 yılında köy meydanına yaptırılan cami, Ahmet Ağa adlı bir kişi üzerine vakıf kayıtlı. Camisi yıkılan tarihi minare, sancak anıtı ve her yıl Yörük Türkmen Şenliklerinin düzenlendiği köy meydanındaki kahvelerde soluklanıp, çayınızı Mirzaobalıların kahramanlıklarını dinleyerek yudumlayabilirsiniz.

Kaymakoba Mahallesi

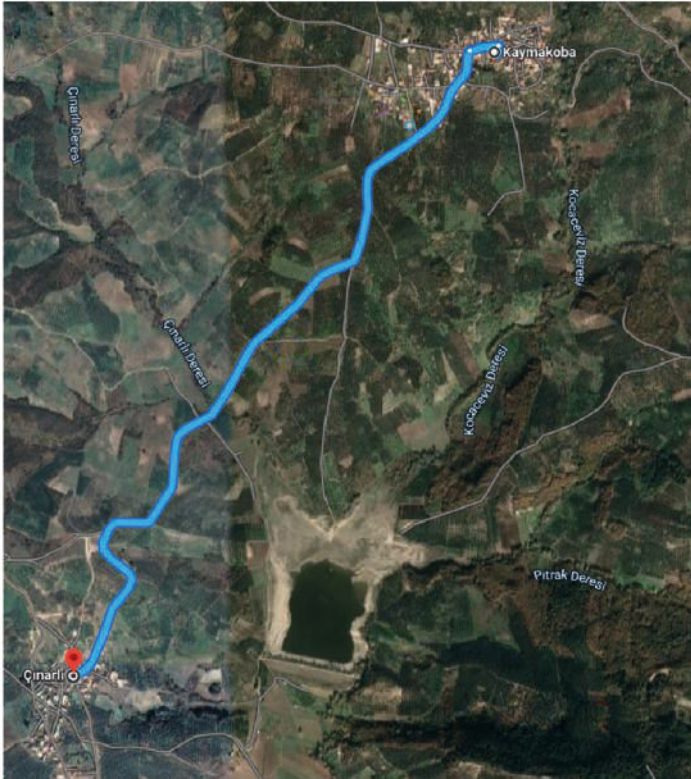

Mirzaoba meydanından çıktığınızda Kocaceviz deresi yönünden 4 kilometrelik bir yolculuk ile (8 dakika) Kaymakoba'ya ulaşıyor.

Osmanlı Devleti'nin oluşum sürecinde, Mirza beyin kardeşi Kaymak tarafından kurulduğu bilinir. Bu iki köy, egemen konumu dolayısıyla Bursa'nın işgali sırasında, yardım gelebilecek yönleri denetim altında bulundurmak amacıyla birer karakol gibi kurulmuş. Mirzaoba ile Kaymakoba, o dönemin önemli limanı durumundaki Tirilye'den Ürnlü ve Bursa yönündeki yolları denetleyebilecek konumdaydı. Köyde, Vakıflar Genel Müdürlüğü kayıtlarında yer almakla birlikte, yapının tarihi kesin olarak bilinmeyen İbrahim Çelebi adına bir cami bulunmaktadır.

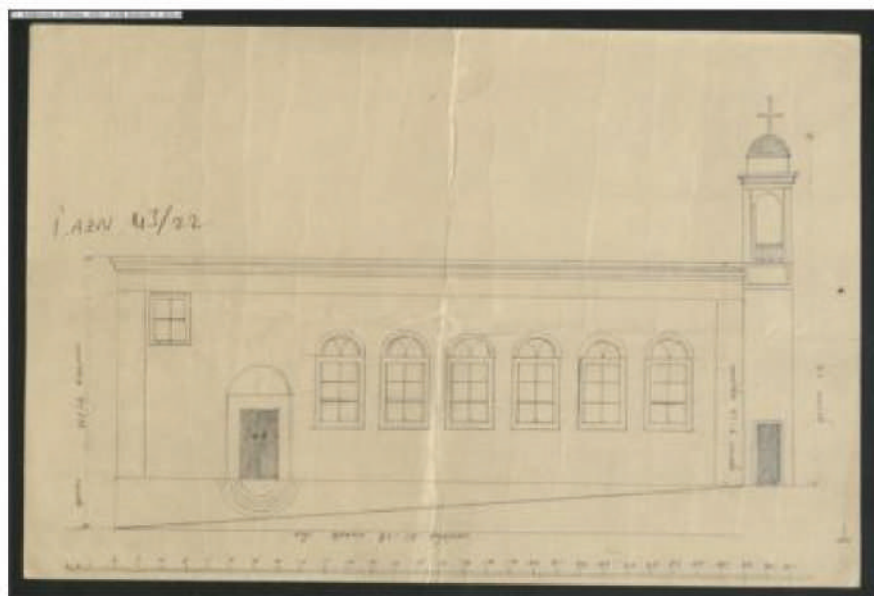
Çınarlı Mahallesi Eski Kilise Binası / Aya Paraskevi

Kaymakoba'dan Çınarlı'ya yine asfalt yol üzerinden 3,1 kilometre (5 dakika) sonra ulaşıyor. Geçmişte "Veletler" adıyla bir Rum köyü olarak anılır. İlçenin güneybatısında, Mudanya'ya 22 km, Tirilye'ye ise 11 km uzaklıktadır. Köyde var olan kilisenin duvarları ve çatısının harap olmasından dolayı yeniden inşa edilmiş. 1924 yılında Rumların yerine köye Yunanistan'ın Vodina kazasına bağlı Drokuma köyünden gelen göçmenler yerleştirilmiş. Köy tümüyle yanmış, sadece 3 ev kalmış, caminin önünde bulunan kilise de bu dönemde yıkılmış.

Yalıçiftlik Mahallesi Panayia Kilisesi

Bir sonraki durağımız Yalıçiftlik, Yaman köyü üzerinden 6,4 kilometre, 10 dakika sürüyor. Denize yaklaşık 3 kilometre mesafede bulunan köy Mudanya'nın 20 kilometre batısında yer alıyor. Kuzeydoğusunda Tirilye, güneyinde Yaman ve batısında Esence köyü bulunuyor. Bir ikonanın arka yüzünde yazan nota göre Yalıçiftlikli Rumlar, Atina'nın kuzeybatısında bulunan Ağrafa Dağları'ndaki Karpenisi (Redina) kasabasından 1760 yılı civarında gelmişlerdi. Köy, 19. yüzyılın sonunda Mudanya'ya bağlanmış. 1857 yılında inşa edilen Panayia Kilisesi'nden günümüze, sadece 1 metre yükseklikteki duvar kalıntıları ulaşmışken 1894 yılında inşa edilen Rum mektebi ise tamamen yok olmuştur.

Fot. 22: Yalıçiftlik Panayia Kilisesi Güney Cephesi Görüntüsü Arşiv Belgesi

Tarih boyunca zeytini ile ünlü bir vadinin iki yamacında kurulmuş tarihi bir yerleşim olan Tirilye, kültür varlıklarıyla adını dünya sahnesine taşıyor. Türkiye'nin tarihi yapıları önemli ölçüde korunan nadir yerleşmelerinden biri olan Tirilye'ye girer girmez, büyüleyici bir tarihi atmosferle karşılaşıyorsunuz. Tirilye 1981 yılında Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından kentsel sit alanı ilan edilmiştir. Anıtsal yapıları ve sivil mimarlık örneği konut dokusu büyük oranda korunmuş olan Tirilye, geleneksel konut ve sokak dokusunu günümüzde de koruyan bir yerleşimdir. Yüz yıllık tarihi konaklar, Rumlardan kalan üç manastır, yedi kilise, üç ayazma ve Ortodoks Rum mezarlığı bulunan Tirilye, Mudanya'nın

önemli bir turizm değeri. Küçük bir yerleşmede bu sayıda dini yapının bulunması Tirilye'nin önemli bir dini merkez olduğunu göstermektedir. Tirilye'de doğan ve Yunanistan'da eğitim gördükten sonra Metropolit olarak Türkiye'ye dönen Chirisostomos tarafından 1904- 1909 yılları arasında yaptırılan Taş Mektep, önemli bir tarihi değerdir. Hagios Stephanos Kilisesi ise şu an Fatih Cami olarak hizmet veriyor. Tirilye - Aziz Vasil Kilisesi 2009'da restorasyonu tamamlandıktan sonra kültür merkezine dönüştürülmüştür. Kemerli Kilise, Tirilye Hamamı, DüNDAR Evi Kilisesi, Tarihi Zeytinyağı Fabrikası, Hagios Sergios Manastırı, Trigleia Rum Mezarlığı da tarihi yapılarıdır.

Tirilye tarih boyunca şarabı ve zeytini ile ünlü olmasının yanı sıra kültür varlıkları açısından da çok zengin bir yerleşim olarak ilgi çekiyor. İskele Caddesi ismi verilen ve üzerinde yaklaşık on beş adet ulu çınar ağacı bulunan cadde kentin bel kemiğini oluşturmakta, dükkanlar, kahveler, kent parkı gibi ortak mekanların çoğu bu caddede yer almaktadır. Tirilye sahil şeridinde ufak bir yürüyüş hattı ile yat limanı bulunuyor. Atatürk Meydanı'nın hemen yanındaki plajdan denize de girilebiliyor. Sahil hattı boyunca yan yana dizili birçok balık restoranı bulunan Tirilye'nin liman kısmında el işi hediyeliklerin bulunduğu ufak tezgahlar var. Köylü Pazarı'ndaki tezgahlarda, kadınlar kendi hazırladıkları nefis zeytinlerini, kendi yaptıkları turşuları, portakal, ayva reçellerini, acılı soslarını tattırıp satıyorlar. Tamamen organik ürünlerden oluşan pazarda zeytin, zeytinyağı, turşu, salça ve reçeller, yerli ve yabancı turistler tarafından yoğun ilgi görüyor. Tirilye'de zeytin hasadı zamanında sokaklar sıkılan zeytinlerin kokusuyla dolar. Dünya genelinde yetişen 30 tip zeytinden en önemlisi Doğu Akdeniz coğrafyasında yetişen "olea-europa" tipi zeytinin anayurdu Mudanya, Tirilye ve Gemlik'tir. Tirilye'nin zeytini dünyaca ünlüdür, adını zeytine vermiştir.

Kumyaka**Baş Melekler Kilisesi****Hagios Taxiarchoi Kilisesi/Taksiyarhon Kilisesi**

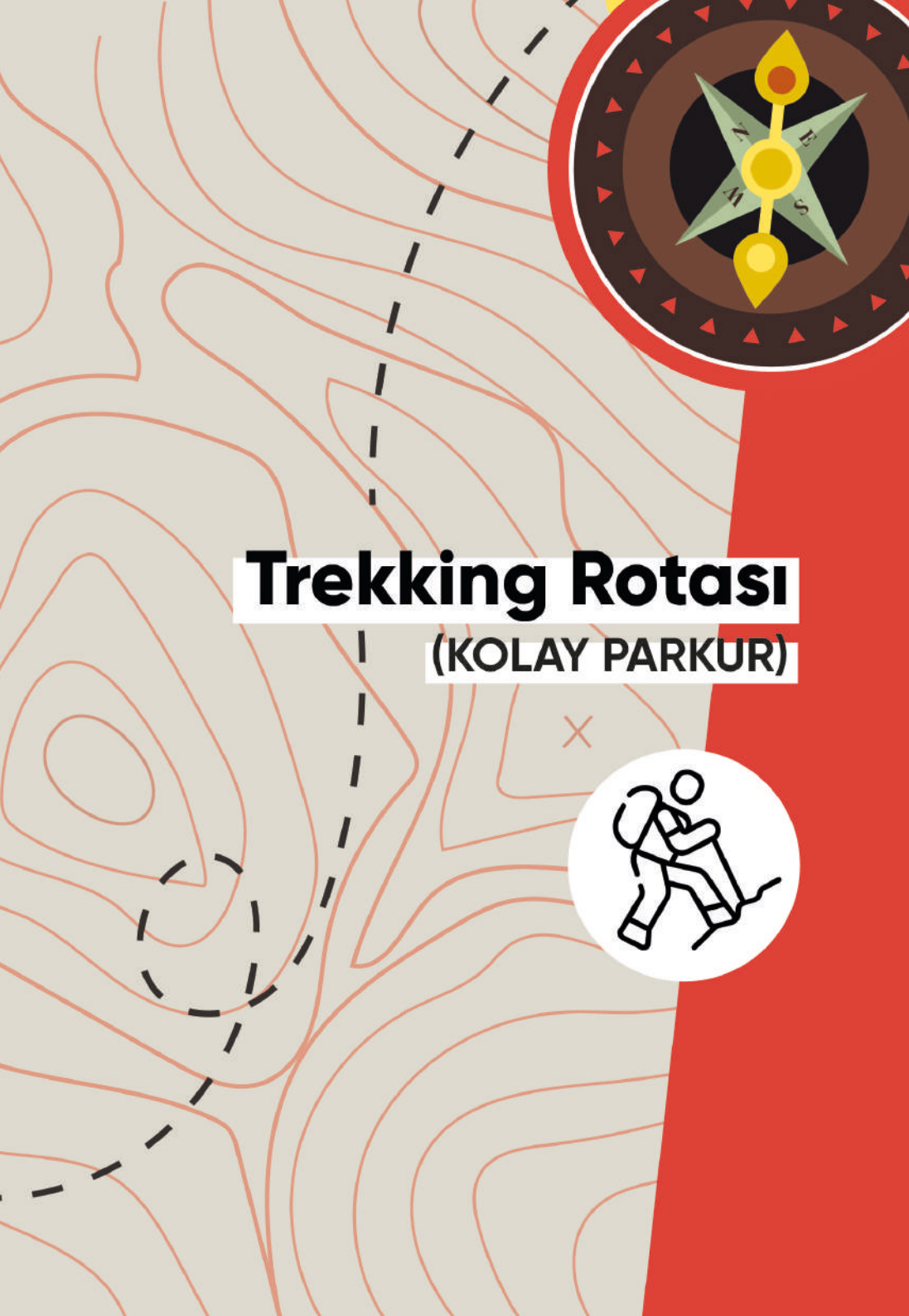
Tirilye'den deniz ve zeytin ağaçlarıyla sarmalanmış 5,3 kilometrelik (10 dakika) bir asfalt yoldan ulaşıyoruz Kumyaka'ya. Mudanya'nın ruhunda büyük bir tarih saklayan değerlerinden biri de Kumyaka (Siği)... Bu tarihi mahalle, bozulmamış doğal güzelliği ve eski Rum evleriyle görülmesi gereken önemli mahallelerden biri. Patrik Barthememaus'a atfen sessizlik anlamına geldiği de belirtilen Siği'nin adı, Bizans döneminde "Siguino" olarak geçiyor. Zeytincilik, balıkçılık, turizmle geçimini sürdüren mahallede, günümüze gelen ve bir kısmı restore edilmiş Rum evleri bulunuyor. Masmavi denizi, yemyeşil bir doğasıyla dünyanın en önemli kültür hazinesini taşıyan köy, dar ve kesme taş sokakları, birbirinden renkli bahçeleriyle göz kamaştırıyor. Birbirinden güzel evlerin bahçesindeki mandalina, portakal ve limon ağaçları dikkati çekiyor. Temmuz ve ağustos aylarında çiçeklenen eylül ve ekim aylarında meyve vermeye başlayan ağaçlar, Mudanya toprağının ne kadar bereketli olduğunu gözler önüne seriyor. Kumyaka'nın en önemli

yapılarından birisi Baş Melekler Kilisesi... 780 yılında inşa edilen bin 234 yıllık kilise, Taksiyarhon adıyla da anılıyor. Bizans İmparatoru IV. Konstantinos Porphyrogenetos döneminde 780-797 yılları arasında yapılan ve mülkiyeti özel şahsa ait olan Baş Melekler Kilisesi, bir süre önce İstanbul Fener'de bulunan Ekümenik Patrikhane tarafından Bursa Metropolitliğine atanan Elpidophoros Lambriniadis'e satıldı. Kilise, 1922 yılına kadar önemini korudu. Restorasyonu tamamlandıktan sonra insanlığın ortak mirası olarak hem ibadete hem de ziyarete açılacak.

Kültür ve İnanç Rotası, başladığı yerde, Mudanya merkezde bulunan Uğur Mumcu Kültür Merkezi'nde sonlanmaktadır.

Trekking Rotasi

(KOLAY PARKUR)

● **TİRİLYE**

● **KUMYAKA**

● **MUDANYA**

**KUMYAKA
KIRYA**

2,6
KM

**ÇEPNİ
ÜSKÜP TEPE**

7,2
KM

**KUMYAKA
LOTUS**

11
KM

KUMYAKA

17
KM

KUMYAKA

BİŞMELEKLER KİLİSESİ

KUMYAKA KÖY İÇİ

KUMYAKA SAHİLİ

1

F A K E S

K İ L İ S E

F A K E S

S A H İ L İ

TREKKİNG ROTASI 17 KM

- Kumyaka Ayastafoni Mevkii / Özle Sitesi (Rota Başlangıcı)
- Kumyaka Kırya Mevkii / Çiftlik Bölgesi
- Çepni Mahallesi / Üsküptepe/ Akyeller/ Selvilik Mevkii
- Kumkaya Lotus / Mavriya, Mankafa Mevkii
- Kumyaka Merkez / Köy Meydanı (Rota Sonu)

Kumyaka Ayastafoni mevkii / Özle Sitesi / Rota Başlangıcı

Mudanya-Tirilye hattı üzerinde, yemyeşil bir doğa ve masmavi bir deniz manzaralı bir yol bekliyor sizi. Tam da bu yolun ortalarında şirin ve narın eski bir Rum yerleşkesi Kumyaka'nın girişinde Özle Sitesi'nin önünden başlıyor doğa yürüyüşü rotamız. Bu rota, başlangıç noktasından itibaren güney istikametine doğru orta zorluktaki bir yürüyüşle devam ediyor.

Üst noktalarındaki hakim tepelerden ve çam ormanlarından geçerek, rüzgarlı bir tepeye ulaşıyorsunuz. Geniş ormanların tepesinden Uluabat'ı selamlıyorsunuz. Orman gözlem kulesinin hemen yanında bulunan keçi çiftliğini ziyaret edebilirsiniz. Rota, Kuzey istikametinde devam ettiğinizde sizi öncelikle Çepni Mahallesi'ne, ardından da kekik kokuları, kiraz, zeytin ve incir ağaçları eşliğinde patika yollardan Kumyaka köyüne getirir. Doğa yürüyüşü rotası Kumyaka köy meydanında sonlanmaktadır.

Prof. Dr. Mustafa Şahin

Bursa Uludağ Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Başkanı

Myrleia / Apameia

Ömerbey Mahallesi, Hisarlık mevkiinde yer alan antik kent, Antik Çağ yazarlarından Plinius'un rivayetine göre, ilk olarak Myrleia adı ile MÖ 8. yüzyılda Kolophon'un kolonisi olarak kurulmuştur.¹ Bu rivayeti Pomponius Mela ve Stephanos Byzantinos da doğrulamaktadır.² Stephanos Byzantinos ayrıca kentin isminin kolonistlerin lideri Myrlos ya da Amazon Myrleia'dan alındığını iddia etmektedir.³ Kentin adının Brylleion olabileceği önerilmekteyse⁴ de Yaşlı Plinius, Bryalion veya Bryllion kentinin Daskleion a.M. kenti olduğunu açıkça belirtmektedir: "Daskyleion'un diğer adı Bryalion = Bryllion'dur".⁵

Ancak kent halkı kuruluşlarının Argonauntların Altın Postu bulmak amacıyla Karadeniz'e yaptıkları sefere kadar geri gittiğine inanmaktadır. Mitolojiye göre, teknenin küreklerinden birisini kıran Herakles, yenisini yapmak üzere arkadaşı Hylas ile birlikte burada karaya inmiştir. Herakles, kırık küreği kısa zamanda onarıp gemidekilere teslim etse de suyu ve havası çok hoşuna gittiğinden tekrar geri dönmeyerek Myrleia kentini kurmuştur.

¹Plin. nat. V. 143.

²Mela I.99; Steph. Byz. 463.18.

³Corsten 1988, 7; Erpehlivan 2018, 146 dipnot 594.

⁴Corsten 1988, 4-6; Erpehlivan 2018, 147 dipnot 598.

⁵Plin. nat. V. 143.

H. Erpehlivan, doktora tezi kapsamında kentin yayıldığı alanda yapmış olduğu yüzey incelemelerinde MÖ. 7. yüzyıla geri giden seramik örneklerinin varlığını rapor etmektedir.⁶ 1968 yılında Işıklı Köyü yakınlarında bulunan ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde koruma altına alınan 29'u elektron, 312'si gümüş sikkeden oluşan toplam 341 adet Lampsakos ve Kyzikos darbı sikke definesi⁷ MÖ. 460 yılı tarihleri ile MÖ 5. yüzyılda Myrleia kentinin varlığına işaret etmektedir.⁸ Lampsakos ve Kyzikos sikkeleri, Myrleia kentinin

Arkaik Dönemde Marmara Denizi kıyılarında yer alan kentler ile yakın ticari ilişki kurduğunun önemli bir belgesidir.

Skylaks tarafından Kios ile Rhydakos / Kocasu arasında, Phrygia başlığı altında değerlendirilen kent⁹, MÖ 433/2 ve sonrasında Attika Delos Deniz Birliği'nin müttefikleri arasında yer almaktadır.¹⁰ MÖ 4. yüzyılın ilk yarısı tarihi ile ilgili pek bilgimiz olmayan Myrleia, Diodoros'un anlatımlarına göre MÖ 337-302 yılları arasında komşu kent Kios ile birlikte II. Mithridates'in yönetimindedir.¹¹ Argos'da bulunan MÖ 330 civarı tarihli Theorodokia listesinde ismi Kios ve Miletou Teikhos ile beraber geçmektedir.¹²

Myrleia muhtemelen MÖ 330 yılından başlayarak MÖ 202 yılına kadar ΜΥΡΑΕΑΝΩΝ lejantı ile bronz sikke darp etmiştir. Sikkelerinin ön yüzünde Attika ya da Korinth miğferli Athena, defne çelenkli Apollon, Persephone, Demeter, Dionysos ve cepheden Helios gibi tanrılar yer alır. Arka yüzlerinde ise dört kollu tekerlek, boğa, çelenk içinde yazıt, üzüm salkımı, oturan Athena ve Nike, lyra, tripod ve süvari gibi çeşitli betimler kullanılmıştır.¹³

⁶Erpehlivan 2018, 148.

⁷Arkaik Dönem sikke definesine ait 200 adet gümüş sikke Burdur Müzesi aracılığı ile İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne kazandırılmıştır. 10 adetten fazlası ise İstanbul'da satılırken yakalanmıştır. Ayrıca bk. Mellink 1969, 224.

⁸Motor 2010, 202; Erpehlivan 2018, 148 dipnot 604-605.

⁹Skyl. 94; Erpehlivan 2018, 147 dipnot 599.

¹⁰Erpehlivan 2018, 147 dipnot 600.

¹¹Erpehlivan 2018, 147 dipnot 601.

¹²Erpehlivan 2018, 147 dipnot 602.

¹³Erpehlivan 2018, 147 vd. dipnot 603

Büyük İskender'den bir süre sonra Bergama Krallığı'nın eline geçen kent, Makedonya kralı V. Philip tarafından İ.Ö. 202 yılında ele geçirilerek Bithynia Kralı I. Prusias'a verilmiştir. I. Prusias kenti teslim aldıktan sonra yeniden imar ederek, eşi III. Apama'nın adından ilham alıp kentin adını Apameia olarak değiştirmiştir. Genç Plinius'un bildirdiğine göre, Apameia kenti Julius Caesar ile birlikte Roma egemenliğine geçmiş ve Anadolu'nun Roma'daki ilk koloni kenti olarak düzenlenerek ismi Colonia Iulia Concordia olarak değiştirilmiştir. Bizans yönetiminde ise kentin adının dağlık bölge anlamına gelen "Montania" olduğu bilinmektedir. Mudanya ismi buradan kalmış olmalıdır.

Neokhoraki / Bergos (Pyrgos) / Burgaz / Güzelyalı

Mudanya'nın mahallelerinden birisi olan Güzelyalı'nın özellikle Eğitim Mahallesi'nde modern yerleşimin altında yer alan kalıntıların antik Neokhoraki / Bergos veya Pyrgos yerleşimine ait olduğu tahmin edilmektedir.¹⁴ Gerek zaman zaman açığa çıkan mimari parçalar, gerekse Bursa Arkeoloji Müzesinin yapmış olduğu sondaj kazıları esnasında bulunan kalıntılara göre yerleşimin Roma İmparatorluk ve Orta Çağ'da iskân gördüğü tahmin edilmektedir. Bununla birlikte 1890'larda bölgeyi ziyaret eden V. Cuinet köyde bir antik tiyatroya kalıntısından bahsetmektedir.¹⁵

Tereia / Triglia / Tirilye / Zeytinbağı

Mudanya'nın yaklaşık 10 km batısında, Marmara Denizi kıyısında yer alan Tirilye / Zeytinbağı, Orta Çağ' da Triglia adıyla bilinmektedir. Adının kaynağı olarak İstanbul'dan gelen üç Hristiyan din adamının bu bölgeye yerleşmesi veya barbun balığı gösterilse de Attika Delos Deniz Birliği'nin MÖ. 425/4 ve 421 yıllarına ait tribut / vergi listelerinde Tereia isimli bir kentten bahsedilmektedir.¹⁶ Vergi listelerinde Tereia adının diğer benzer isimli kentlerle karıştırılmaması için "Τερεία παρα Βρύλλειον – Brylleion yakınlarındaki Tereia" şeklinde yazılmış olması dikkat çekmektedir.¹⁷

¹⁴Erpehlivan 2018, 153.

¹⁵Cuinet 1894, 154

¹⁶IG I³ 71-77; Corsten 1987, 47 dipnot 1; Erpehlivan 2018, 153 dipnot 637.

¹⁷Meritt/Wade-Gery/McGregor, Ath. Trib. Lists I 424/5; Corsten 1987, 47 dipnot 1.

Bu açık ifadeye göre Brylleion isimli kentin yakınlarında Tereia yer almalıdır.

Th. Corsten'e göre Bryllion kenti Myrleia kentinin isimlerinden birisidir¹⁸. Bunun doğruluğunu gösterir bugüne kadar herhangi bir yazılı veya arkeolojik belge bulunabilmiş değildir. Bununla birlikte, Daskleion a.M. kentinde bölümünde de irdelediğimiz gibi Yaşlı Plinius Naturalis Historia isimli kitabında Bryalion veya Bryllion isminin Daskyleion'un diğer adı olduğunu tartışmaya yer vermeyecek şekilde açıkça yazmıştır¹⁹. Dolayısı ile Bryllion Daskleion'un diğer adıdır.

Tirilye'nin Eşkel ile Mudanya'nın yaklaşık ortasındaki konumu, Bryllion'un Daskleion mu yoksa Myrleia mı olduğu tartışmasını bu bölümde gereksiz bırakmamaktadır. Hem Daskleion a.M. hem de Myrleia'nın komşusu olması nedeniyle Tereia, Tirilye'nin ilk adı olmalıdır ve Triglia ismi ne üç papazla ne de barbun balığı ile ilgili olmayıp Tereia isminin Orta Çağ'daki devamıdır.

Bununla birlikte Tereia kentini antik yazarların ifadelerinden hareket ederek Kyzikos'un batısına lokalize etmek isteyenler bulunmaktadır.²⁰ Bu konuda temel kaynak olarak Amasyalı Coğrafyacı Strabon'dur. Strabon'da Tereia isminden bahsedilmektedir, ancak Tereia kent değil de dağ olarak anılmaktadır: *"Tereia Dağı'na gelince: Bazıları onun, Kyzikosluların oturduğu, üzerinde önce Lydialılar sonra da Persler tarafından bir kralı av alanı düzenlenmiş bulunan ve Zeleia'ya bitişik olan Peirosos Bölgesi'nde bir dağ silsilesi olduğunu söylerler; fakat bazıları da Lampsakos'tan kırk stadion ötede, üzerinde 'Tanrılar Anası'na adanmış Tereia'nın Tapınağı olarak adlandırılan tapınağın bulunduğu bir tepe olarak gösterir"*.²¹ Strabon açıkça Tereia kentinden çok üzerinde Kybele Tapınağı yer alan bir tepeden bahsetmektedir.

¹⁸Corsten 1987, 47 dipnot 1.

¹⁹Plin. nat. V, 143.

²⁰Erpehlivan 2018, 153 dipnot 638.

²¹Strab. XIII, 1, 17 C589

Tereia Dağı Homeros'da da geçmektedir: "... Sonra Zeleia'da oturanlar gelir, İda'nın ta dibinde, Aisepos'un kara sularını içen zengin Troyalılar. Başlarında Lykaon'un ünlü oğlu Pandaros var, Apollon kendisi vermiştir Pandaros'a yayını. Adresteia'da, Apaissos ülkesinde oturanlar gelir sonra, Pityeia'da, Tereie'nin sarp eteklerinde oturanlar, başlarında, kendirden zırh giymiş Andrestos'la Amphios var, Perkoteli Mereops'un oğludur ikisi de. Mereops bilirdi falcılığı herkesten çok iyi, istememişti gitmelerini öldürücü savaşa, ama alıkoyamadı oğullarını bir türlü, onları kara ölüm tanrıçaları sürüklüyordu".²² Burada da Tereia'dan bir dağ olarak bahsedilmekte ve bir kült alanına işaret edilmektedir.

Her iki antik kaynaktan öğrendiğimize göre, Troias Bölgesi'nde Tereia isimli bir dağ, dağ üzerinde Anatanrıça'ya ait bir kült alanı ve bu dağın yamacında yaşayan insanlar bulunmaktadır.

Dolayısı ile Tereia Dağı dışında Anadolu'da Tereia adını taşıyan başka bir kent söz konusu değildir. Bu durumda Attika Delos Deniz Birliği tribut listelerinde kent isimleri sıralanırken neden "Brylleion yakınlarındaki Tereia" ifadesi kullanıldığını anlamak zor. Ancak Tirilye'ye lokalize edilen adak kabarmaları göz önünde bulundurulursa Anatanrıça kültünün burada da oldukça önemsendiği anlaşılabilecektir. Strabon'un Tereia Dağında yer aldığını rivayet ettiği Anatanrıça kültünün Tirilye'de de karşımıza çıkması tesadüfi olabileceği gibi sözü edilen Tereia Dağı'nın Kyzikos'un batısında değil de kuzeyinde, yani Tirilye'de olabileceğini de düşündürmektedir.

Kybele'ye adanan Tirilye kökenli adak steli, günümüzde 1485 envanter numarası ile Atina Milli Müze'de korunmaktadır. 83 cm yüksekliğinde, 39 cm genişliğinde iki resim alanlı steli üstte bir silme ile sona ermektedir. Üstteki ana kabartma alanı tanrılara kurban merasimine ayrılmıştır. Resim alanının sağ tarafında Apollon ve Kybele'ye, sol tarafında ise kurban ve kurban adayanlar yer almaktadır.

²²Homer İliada II 824-834.

²³Ayrıca bk. RE IX (Stuttgart 1934), 586 bk. Tereia (W. Ruge)

²⁴Conze 1865, 62 vd. Lev. 19; Corsten 1987, 52 vd. Kat. 35 ..

Tanrılar ile insanlar arasındaki hiyerarşik farkı göstermek için tanrılar sol taraftaki insanlara göre daha uzun gösterilmiştir. En sağda Kybele bir tahtta oturur şekilde betimlenmiştir; alan darlığı nedeniyle koltuğun her iki yanında bulunması gereken aslanlardan yalnızca sol taraftaki görülebilmektedir. Ana Tanrıça, göğüs altından kemerli chiton ve bunun üzerine üst vücudunu açıkta bırakır şekilde sarıldığı himation giymiştir. Başının üzerinde polos, sol elinde kalçasından destek alarak tuttuğu tympanon ve sağ elinde yan ileriye uzattığı sunu taşı bulunmaktadır. Yanında ayakta duran Apollon, üzerinde göğüs altından kemerli kolsuz chiton ile cepheden betimlenmiştir; sol elinde kithara, sunağın üzerine gelecek şekilde yan aşağıdaki sağında ise sunu taşı tutmaktadır. Ortada sunak, sunağın yanında kurbanlık koç ve onu tutan hizmetçi yer almaktadır. Sunağın arkasında yer alan ağaç, olayın açık havada geçtiğine işaret etmektedir. Ağacın solunda ikili flüt çalar şekilde bir diğer hizmetçi yer alır.

En solda başını da örtecek şekilde tamamen himationa sarılı profilden ayakta duran kadın ise ana karakter, yani adakta bulunan Stratonike'dir; sağ elini mantonun kenarından dışarı çıkartarak tanrıları selamlamaktadır. Altta, alçak kabartma şeklinde betimlenen ikinci resim alanında symposium (ziyafet) sahnesi görülmektedir. Uzun bir kline üzerinde yan yana sol dirsekleri ile yastıktan destek alarak uzanan on erkek bulunmaktadır. Klinenin altında hiyerarşi nedeniyle cüce şeklinde işlenen dört hizmetçiden ikisi yemek ve içki servisi ile ilgilenirken, birisi müzik çalmakta, ortadaki ise dans etmektedir. Kırıktan dolayı tam anlaşılamasa da müzisyenin yanında köşede oturan birisi daha var gibidir. Sağ yanda krater ve yemek kazanlarının yanı sıra sağ çerçeveye yaslanmış şekilde et dizili iki adet şiş dikkat çekmektedir.

Podyum üzerinde korunan 7 satır yazıt: "*Cemiyetin erkek (thiasitai) ve kadın üyeleri (thiasitides), 178. yılda Kybele ve Apollon'un rahibesi olan Menekrates'in kızı Stratonike'yi, stel üzerine birbirlerine bağlanmış şekilde betimlenen çelenkler ile taçlandırmışlardır; çünkü o Zeus'un kült cemiyetinde de iyiliklerde bulunmuştu*". Bu yazıttan Tereia veya Triglia'da Keybele'nin yanı

sıra Apollon ve Zeus için de saygı duyulduğu, en azından kült alanlarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Stelin bir diğer önemi ise üzerinde tarih yer almasıdır. 178 yılı MÖ 119 veya 104 yıllarına denk düşmektedir.

Apollo ve Kybele'ye adak, MÖ. 120, Rölyef, 80 cm x 39,50 cm

Tirilye'den Atina'ya götürüldüğü söylenen bir diğer adak levhası üzerinde bu defa tanrı Zeus yer almaktadır.²⁵ 1486 envanter numarası ile yine Atina Milli Müze'de korunan 84 cm yüksekliğinde, 47 cm genişliğinde tek resim alanlı adak steli üzerinde sağ yanda cepheden ayakta Zeus betimlenmiştir; chiton üzerinde vücudunun üst yarısını açıkta bırakan himaton giymiştir; sol eli ile asasını, yan ilerideki sağ eli ile sunağın üzerine gelecek şekilde sunu taşı tutmaktadır. Resim alanının üst sınırını belirleyen profil kırık ve kayıptır. Betim alanını ortada ağaç ve sunak iki bölüme ayırmıştır.

²⁵Conze 1865, 62 Lev. 18; Corsten 1987, 51 vd. Kat. 33.

Ağaç dalında Zeus'un belirteci olan kartal yer almaktadır. Resim alanının sol yarısı adakta bulunan rahip Asklepiades, hizmetçiler ve kurbanlık koça ayrılmıştır. Asklepiades bütün vücudunu sıkıca örten uzun bir himation giymiştir, elbise kenarından çıkardığı sağ eli ile tanrısı selamlamaktadır.

Hemen önünde başında tepsi ve sağ elinde sunu güğümü taşıyan genç kız ve kurbanlık koçu kontrol eden erkek hizmetçi yer almaktadır. Adak kabartmasının podyumunda 6 satır yazıt yer almaktadır: *"Tiyasitler (cemiyet üyeleri), 174. yılda rahip olan Melidoros'un oğlu Asklepiades'i hem stel ile hem de kurdeleli çiçek çelengi ile münasip ve layık bir şekilde hayatı boyunca taçlandırdılar".*²⁶ Bu stelin üzerinde de MÖ 123 veya 108 yıllarına işaret eden bir tarih yer almaktadır.

Sonuç olarak adak levhası Tereia veya Triglia'da Zeus kültünün de saygı gördüğünü göstermektedir.

Her iki adak kabartması üzerinde birisi 174. yılda diğeri 178. yılda olmak üzere dikildikleri tarihler yer almaktadır. Verilen bu tarihleri günümüze uyarlamamız için esas alındıkları eraları yani başlangıç tarihlerini bilmemiz gerekmektedir. Tirilye'nin de Mudanya gibi Bithynia Krallığı sınırları içerisinde olduğu göz önünde bulundurulursa iki era geçerli olmalıdır: Bithynia Krallığı'nın başladığı kabul edilen MÖ. 297 yılı veya MÖ 283/2 - 282/1 yıllarında başlayan Bithynia Kent Erası. Eğer verilen tarihler Bithynia Krallığı Erasına göre hesaplandıysa Zeus adağı MÖ 123, Kybele ve Apollon adağı MÖ 119 yılına tarihlenmelidir. Yok eğer Bithynia Kent Erası söz konusuysa Zeus adak steli MÖ 108 yılına, Kybele ve Apollon adak steli MÖ 104 yılında adanmış olmalıdır.²⁷ Her iki durumda da o dönemdeki adı Tereia olan kentin kutsal alanlarının MÖ 2. yüzyılın son çeyreğinde aktif olarak kullanıldığını söylememiz mümkün olmaktadır.

²⁶Corsten 1987, 51 vd.

²⁷Corsten 1987, 55.

Apemia Myrleia, MÖ 123 veya 108, Rölyef, 84 cm x 47 cm

Her ne kadar kökeni konusunda herhangi bir bilgi bulunmasa da stilistik özelliklerinden dolayı Tirilye'den götürüldüğünü düşündüğümüz bir adak levhası daha bulunmaktadır. 1887 yılında M.M. Radet ve Léchai tarafından keşfedilen adak levhası, Bandırma Limanı'ndan İngiltere'ye götürülmesi gerekçe gösterilerek M. Perdrizet tarafından Mysia veya Troia Bölgesinde Kyzikos çevresi buluntusu olarak yayınlanmıştır.²⁸ Ancak stelin alçak kabartma olarak betimlenen çerçevesiz ikinci resim alanındaki kompozisyon Kybele- Apollon adak levhasındaki ile aynı atölye üretimi olmasını gerektirecek kadar yakın benzerlik göstermektedir.

Alınlıklı ve iki resim alanlı stel oldukça iyi korunmuş durumdadır. Profille vurgulanan ve akroterleri eksik olan üçgen alınlığın içerisinde beş satır adak yazıtı yer almaktadır:

"Thallos, isimsiz resmi yetkili, anıtı Zeus Hypsistos'a (En Ulu) ve cemiyete/şehre (chous) adadı".

²⁸Perdrizet 1899, 592 vd. No. 1 Levha IV.

Ana resim alanı her iki yandan dorik başlıklı plaster ile sınırlanmıştır. Sağda göğüs altında kemerle sıkıştırılan chiton giysisi ile cepheden ayakta duran Apollon, sol elinde kithara, yan ilerdeki sağında sunu taşı tutmaktadır. Solunda zemin üzerinde üzerine yılan sarılı olan omphalos yer almaktadır. Ortada kısa avcı tunikası ile cepheden ayakta Artemis durmaktadır; sol elinde yanar şekilde bir meşale, yan ilerdeki sağında sunu taşı ile betimlenmiştir. En solda yine cepheden ve ayakta Zeus yer alır; kısa kollu chiton üzerinde üst vücudu açıkta bırakan himation giymiş, sol elinde asası, yan ileri doğru uzattığı sağ elinde sunu taşı yer almaktadır. Her üç tanrının da yüzü tahrip edilmiştir. Podyumda, çerçevesiz alanda alçak kabartma şeklinde düzenlenen ikinci resim alanında symposium (ziyafet) sahnesi. Resim alanında boydan boya uzanan şiltesi çizgi profile vurgulanmış bir kline; üzerinde yan yana dizilmiş şekilde sol kolları ile yastıktan destek alır şekilde uzanan altı erkek bulunmaktadır. Klinenin altında sağda sola profilden önündeki kraterden içki servisi yapan bir saki betimlenmiştir. Sol yanda sağa profilden diphros (arkalıksız iskemle) üzerinde oturan bir müzisyen; iki eliyle ikili Frig flütü çalarken, ayakları ile körüklü davul veya zil ile ritim tutmaktadır. Ortada dans eden iki çıplak kadın; soldaki cepheden ve parmakları üzerinde ayakta, kollarını her iki yana açarken, bacakları çapraz birbirinin üzerinde. Sol yanında biraz daha balık etli ikinci kadın bacaklarını her iki yana uzatmış, üst vücudu cepheden, profilden gösterilen başını sağına doğru çevirmiş, başında Frig şapkası, her iki elinde olasılıkla auloslar ile. Diğer ikisi ile yaklaşık aynı tarihlerde dikildiğini düşündüğümüz adak seteli, özellikle ziyafet sahnesinin yer aldığı ikinci resim alanı ile Kybele-Apollon adak kabartması ile aynı atölye üretimi olduklarını düşündürecek kadar çok yakın benzerdir. Bu adak levhalarının nerede üretildiğini in situ buluntu olmayan birkaç örnekle belirlemek mümkün değildir. Ancak benzerlikler aynı atölyeden sipariş edilen ve aynı kutsal alana dikilen adak levhalarına işaret etmektedir. Eğer bu önerimiz kabul görürse, bu adak steli üzerinde yer alan Artemis, Tereia veya Triglia kutsal alanında Kybele, Zeus ve Apollon'un yanı sıra Artemis'in de saygı gördüğüne işaret etmesi açısından kayda değerdir. Ayrıca Apollon'un sol yanında yer alan omphalos, Tereia'nın aynı zamanda bir binicilik merkezi olabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Perdrizet 1899, 592 vd. No. 1 Levha IV

Sonuç olarak başlangıçta Tereia, Hristiyanlıkla birlikte Triglia olarak adlandırılan kent muhtemelen bir yerleşimden çok Myrleia ve Daskleion gibi çevre kentlerde yaşayanların ortak olarak kullandıkları kült merkezinin öncelikli olduğu bir yerleşimdir. Dünder Evi olarak bilinen kiliseden dönüştürülmüş konağın duvarlarında veya Sarnıç sokaktaki çeşmede dekoratif amaçlı olarak kullanılan mezar stelleri Helenistik ve Roma İmparatorluk Dönemlerinde de burada yaşam olduğunun çok açık bir kanıtıdır.

Tereia'da Kybele başta olmak üzere Zeus, Apollon ve Artemis saygı görmüş, Hristiyanlıkla birlikte kült alanlarında bulunan tapınaklar dönüştürülerek aynı yerlerde kiliseler yükselmeye başlamış ve adı Triglia olmuştur. İstanbul'dan ayrıldığı söylenen üç din adamının ilgisini çekmiş olması da Pagan döneminde önemli bir dini merkez olmasından kaynaklanıyor olmalıdır. Geliş amaçları Tereia'yı ve dolayısı ile çevresini Hristiyanlaştırmaktır. Diğer bir ifade ile kiliselerin Trilye'de kümelenmesi tesadüfi değil, kentin kutsallığının evrilerek devam etmesidir.

Caesarae Germanica

Daskyleion a.M. ile Tereia / Triglia kentleri arasında Kapanca Limanı olarak bilinen alana lokalize ettiğimiz²⁹ Caesarae Germanica kenti arkeolojik verilere göre bölgenin en genç yerleşimidir. Antik kentin Lokalizasyonu yaklaşık bir asırdan beri tartışma konusu olmuştur. Caesarae Germanica kentinin lokalizasyonu ile ilgili önemli araştırmacılar arasında W.M. Ramsay³⁰, J. Sölch³¹ ve Th. Corsten³² yer almaktadır. Yaşlı Plinius Naturalis Historia isimli eserinde açık bir şekilde Caesarae Germanica kentini Daskyleion'un kuzey doğusu ile Mudanya'nın batısına, yani Esence ile Mudanya arasında Gelbes Deresi'nin (olasılıkla Ketendere) kenarında göstermektedir: *"Mudanya'nın batısında Gelbes Dere'de (Ketenderesi) eski ismi Kaisareia olan Helgas veya Boos Koite (inek merası / Yunanca būs, boós – inek ve koitē – yatak) kenti vardır. Kalıntılar Zeytinbağı sınırları içerisinde, Mudanya'nın batısındadır. Germanicus'un MS 17 yılındaki ziyaretinde kent kurulmuş ve Germanicus'un kenti anlamına gelen Caesarae Germanica ismi verilmiştir"*.³³ Buna karşın bizim araştırmamıza kadar bölgede kriterlere uyan herhangi bir yerleşim yeri bulunamamıştır.³⁴ Örneğin Sölch, Daskyleion ve Myrleia/Apameia gibi iki önemli kentin arasında, mesafe düşünülürse üçüncü bir büyük kentin olmayacağını düşündüğü yazmaktadır.³⁵

²⁹Şahin vd. 2011, 203-232.

³⁰Ramsay 1960, 214 vd.

³¹Sölch 1911, 325-333.

³²Corsten 1992, 223-227

³³Pliny nat. V, 143. Ayrıca krş. Tacitus, Ann. II 54, 1.

³⁴Sölch 1911, 330; Corsten 1992, 224.

³⁵Sölch 1911, 330

Corsten ise Yaylacık Köyü'nde bulunan bir heykel kaidesi üzerindeki yazıtından hareket ederek kenti Yaylacık civarına lokalize etmek istemektedir.³⁶

Lokalizasyon konusundaki tartışmaların merkezinde kentin yerinin iç bölgelerde mi, yoksa kıyıda mı yer aldığı bulunmaktadır. Bu tartışmanın başlıca nedeni kentte darp edilen sikkelerin bazılarının üzerinde yer alan arka yüz betimleridir: bir grubunun üzerinde liman ve gemi (Resim 1-3) veya sadece gemi³⁷ (Resim 4-5)³⁸ tasviri varken, diğer bir seride Olympos (Uludağ) yer almaktadır.³⁹ Bununla birlikte Dion Chrysostomos'un soylu insanların yaşadığı Caesarea kentinin iç bölgede yer aldığı şeklindeki ifadesi de kafa karışıklığına neden olmuş olmalıdır.⁴⁰

Kentin lokalizasyonu konusunda önemli olabilecek diğer bir antik kaynak Aziz Quadratus'dur.⁴¹ Çünkü, Quadratus Nikomedeia'da tutuklandıktan sonra Bithynia'nın ve Asia'nın değişik şehirlerine sürgüne gönderilmiş ve bu şehirler sırası ile kayıt altına alınmıştır: *"Nikomedeia'dan ilk önce Nikaia'ya, oradan Apameia'ya, ..., Caesarea'ya, oradan Apollonia'ya sürülmüştür"*.⁴² Bu sürgün rotası antik çağın yol güzergahlarından birisinin anlaşılmasına da olanak tanımaktadır. Buna göre Nikomedeia'dan Nikaia'ya ulaşan yol, oradan olasılıkla Kios (Gemlik) üzerinden Apameia'ya (Mudanya) gelmekte ve Caesarea üzerinden Apollonia'ya doğru devam etmektedir.

Plinius ve Azis Quadratus'un yolculuğundaki ifadelerden kentin yerini Apameia ile Daskyleion a.M. arasında bir yerlerde aramamız gerektiği anlaşılmaktadır. Hatta H.M. Jones bir adım daha ileri

³⁶Corsten 1990, 26 ve 34 vd.

³⁷BMC. Coins 1963, 122 Taf. 26.10. -Lehmann-Hartleben 1963, 239 und 249 Münztafel Nr. 3. - Price – Trell 1977, 40 Resim 57. - <http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?album=20&pos=8> (9.1.2010).

³⁸BMC. Coins 1963, 123 Taf. 26.11. -Kraft 1972, Kleinasien, 196 Nr. 14.a Levha 97

³⁹Corsten 1990, 19 dipnot 4. Corsten burada sikke betimi olarak Olympos ile ilgili bilgiler için „Anhand zu den Münzen“ bölümüne bakılması konusunda yönlendirme yapmıştır. Ancak söz konusu bölümde Olym ile ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Bkz. Corsten 1990, 38 vd. Bu konuda ayrıca bkz. Sölch 1911, 328.

⁴⁰Dion Chrysostomos, Or. 47 [30] 13. Ayrıca bkz. Corsten 1990, 20.

⁴¹G. van Hooff, *Analecta Bollondiana* 1, 1882, 448-468. – Corsten 1990, 21 vd.

⁴²G. von Hoff, *Analecta Bollondiana* 1, 1882, 448 – 468. Ayrıca bkz. Corsten 1990, 21 dipnot 5.

giderek, Caesarea territoryumunun Daskyleion ile sınırdış olduğunu öne sürmektedir.⁴³ Kentin lokalizasyonu konusunda kentte darp edilen sikkelerin arka yüz betimleri önemli rol oynamaktadır. Caesarea'da ilk sikke darbı Vespasyan döneminde (MS. 69-79) Titus Caesar ile başlamıştır.⁴⁴ Konumuzu ilgilendiren sikkelerin ilk serisi ise Pescennius Niger tarafından darp ettirilmiştir (MS. 193-194)⁴⁵. Benzer betim daha sonra Semptimus Severus (MS. 193-211)⁴⁶ ve eşi Julia Domna⁴⁷ ile Valerian (MS. 253-260)⁴⁸ sikkelerinde de tekrar edilmiştir.

Liman tasviri bulunan sikkelerde liman yukardan kuşbakışı omega şeklinde gözükmetedir. Buna karşın limanının içinde ve çevresinde bulunan ve limanı niteleyen unsurlar daha belirgin görülebilmesi için profilden veya karşıdan betimlenmiştir. Limanın içinde demir atmış bir gemi dikkat çekmektedir. Gemi, yelkenleri indirilmiş şekilde yan uzun kanattan gösterilmiştir. Pescennius Niger tarafından darp edilen seride bir ticaret gemisi yer alırken (Resim 1)⁴⁹, Septimius Severus sikkesinde farklı olarak bir savaş gemisine bulunmaktadır (Resim 2-3)⁵⁰. Bu farklılık limanın hem askeri hem de ticari amaçlar için kullanıldığını göstermektedir. Sikke betimleri üzerinde limanın hem askeri hem de ticari faaliyetler içerisinde gösterilmesi, kentin İmparatorluk çağında oldukça önemli bir konuma sahip olduğuna işaret etmektedir.

Sikkelerdeki ortak yönlerden bir diğeri liman girişinde karşılıklı olarak yer alan fener yapısı ve yüksek bir sütun üzerine bulunan Nike heykelidir. Liman girişi yapıları diğer sikkelerde tam belirgin olmasa da Pescennius Niger sikkesinde tartışmaya meydan vermeyecek şekilde karşıdan betimlenmiş olarak açık gözükmetedir (Resim 1). Sikkeler üzerinde üçüncü bir liman yapısı olarak distylos tasarda inşa edilen bir yapı yer almaktadır.

⁴³Cities 162-4. Ayrıca bkz. Corsten 1990, 25 dipnot 16.⁴⁴Sikke araştırmaları konusundaki yayınlar için bkz. Corsten 1990, 38 dipnot 44.

⁴⁵Lehmann-Hartleben 1963, 239 und 249 Münztafel Nr. 3. - Price – Trell 1977, 40 Resim 57

⁴⁶BMC. Coins 1963, 122 Taf. 26.10. - <http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?album=20&pos=8> (9.1.2010)

⁴⁷Rec. Gén. 13. – Corsten 1990, 40 dipnot 54.

⁴⁸BMC. Coins 1963, 123 Taf. 26.11. - Kraft 1972, 196 Nr. 14.a Taf. 97

⁴⁹Price – Trell 1977, 40 Resim 57

⁵⁰BMC. Coins 1963, 122 Taf. 26.10. - <http://www.asiaminorcoins.com/gallery/displayimage.php?album=20&pos=8> (9.1.2010)

Yapı, Pescennius Niger sikkesinde karşıdan kırma çatısı ile birlikte tamamen gösterilmişken (Resim 1), Septimius Severus sikkelerinde sadece ön cephesi ile verilmiştir (Resim 2-3). Gorny & Mosch Galer Evinde bulunan bu seriden başka bir darpta ise ayrıca arka planda ulu bir çam ağacı dikkat çekmektedir (Resim 2). Sikkelerin tamamındaki tek ortak nokta liman girişinin sol alt yarısında yayılır şekilde uzanan inek motifidir.

Denizle ilgili betimin yer aldığı bir diğer seri Valerian döneminde darp edilen sikkelerde karşımıza çıkmaktadır (Resim 4-5)⁵¹. Ancak bunlarda limana yer verilmemiştir. Sadece uzun kanattan gösterilmiş yelkenler şişkin bir ticaret gemisi yer almaktadır. Bu görüntü geminin denizde yol aldığına işaret etmektedir. Ortak betim yine alt tarafta yayılmış şekilde duran inektir.⁵²

Sölch sikke betimlerinde yer alan ineği kurbanlık hayvan olarak yorumlarken , Corsten kentin kuruluş mitolojisi ile ilişkili olduğunu düşünmektedir⁵³. Ancak Plinius kentin isimlerini sayarken bir adının da **Βοός κοίτη** olduğunu bildirir.⁵⁴ Bu isim ineklerin yayıldığı mera alanı olarak tercüme edilebilir. Yine Caesarea'da darp edilen bir sikkenin arka yüzünde ikisi yan yana yayılmış, birisi de karşılarında ayakta durmakta olan üç inek bulunmaktadır (Resim 6).⁵⁵ Burada sayının birden fazla olması Corsten'in mitolojik kuruluş ile ilgili tezini önemli ölçüde zayıflatmaktadır. Çünkü kompozisyon ancak yayılan ve otlamakta olan inekler şeklinde yorumlanabilir. Bu durum Plinius'un kentin adı ile ilgili olarak öne sürdüğü inek merası ifadesi ile örtüşmektedir. Bu nedenle inekler burada mitolojik kuruluştan çok, kentin özelliği ile ilgili bir sembol olarak kullanılmış olmalıdır. Septimius Severus dönemine ait serilerden birisinin üzerinde tapınakla birlikte yer alan çam ağacı, kent sikkelerinde kente ait coğrafyanın gösterilmesi yönünde bir eğilimin bulunduğu açıkça belli olmaktadır. İnekler de burada kentin coğrafyanın bir parçası olarak kabul edilebilir.

⁵¹BMC. Coins 1963, 123 Taf. 26.11. Kraft 1972, 196 Nr. 14.a Taf. 97

⁵²Ancak K. Kraft bunun geyik olduğunu düşünmüştür: Kraft 1972, 196 Nr. 14.a

⁵³Corsten 1990, 23 dipnot 14

⁵⁴Plinius Nat. His. V 143.

⁵⁵BMC. Coins 1963, 122 vd Taf. 26.5

Yukarıda da vurguladığımız gibi kente ait liman, yukarıdan kuşbakışı omega şeklinde gösterilmiştir. Bu form limanın doğal değil de sonradan inşa edilen bir liman olduğuna işaret etmektedir.⁵⁶ Karl Lehmann-Hartleben'e göre, Caesarea limanını Roma İmparatorluk Çağında inşa edilmiştir.⁵⁷ Ancak, Corsten limanın kentin ilk kurulduğu ve adının Helgae olduğu Klasik çağla ilgili olduğunu ve Marcus Aurelius döneminde inşasının tamamlandığını düşünmektedir.⁵⁸ Roma İmparatoru Augustus'un arkadaşlarından Vedius Pollio'nun Caesarea kentinde doğmuş olması, kentin Germanicus'tan önce de var olduğunu göstermektedir.⁵⁹

Kent sikkelerinde gözüken sonradan inşa edilen limanın yeri konusunda genellikle iç bölgede yer alan göllerin kıyıları düşünülmüştür. Bu konuda ön plana çıkan göller Daskyleion ve Rhyndakos'dur.⁶⁰ Sikke betimlerinde ticari gemilerin yanı sıra savaş gemilerinin de yer alması, Caesarea limanının göl kıyısında olma olasılığını önemli ölçüde zayıflatmaktadır.

⁵⁶Lehmann-Hartleben 1963, 249. – Kienast 1966, 117 mit Anm. 145.

⁵⁷Lehmann-Hartleben 1963, 249.

⁵⁸Corsten 1990, 29 dipnot 35.

⁵⁹Sölch 1911, 326

⁶⁰Bu konudaki tartışmalar için bkz. Sölch 1911, 328 vd. - Corsten 1990, 23 dipnot 15

Julia Domna. AE29 of Caesarea Germanica, Bithynia. AD 193-217. IOYLIA DOMNA CEB, draped bust right / KAICAPEIAC GERMANIKHC, view of the city harbour with a ship in port, Nike on a column to right and a tree on an altar to left; a bull recumbent left below, head turned right. Mionnet V, 23; Mionnet Supp. VIII 17; RecGen 13; Paris 308

Gordian III. AE26 of Caesarea Germanica, Bithynia. AD 238-244. M ANT GORDIANOC AYG, radiate, draped and cuirassed bust left, holding spear and shield / KAICAPEIAC GERMANIKHC galley left with sail and rowers, another ship in the background, bull recumbent left below, head turned right. RecGen 36; Paris Z196.

Valerian, AE24 of Caesarea Germanica, Bithynia. AD 253-260. 6.0 g. POY LIK OYALERIANOC CEB, radiate, draped bust right / KAICAPEIAC GERMANIKHC, galley left with sail and rowers, another ship in the background, stag or bull recumbent left below, head turned right. Mionnet V, 34; RecGen 41; BMC 7; Paris 326.

Daskyleion ad Mare / Bryallion / Bryllion / Eşkel

Esence köyünün 3 km kuzeyinde, Karadere'nin Marmara Denizi'ne döküldüğü yerin doğusunda, kuzeybatı yönünde denizin içine uzanan küçük bir koyda 50-60 m rakıma sahip burnun üzerinde Daskyleion ad Mare olarak isimlendirilen bir antik kentin izleri yer almaktadır.⁶¹ Yakın komşusu olan Balıkesir'e bağlı Bandırma İlçesi'nin Ergili Mahallesi'nde yer alan Daskyleion gibi diğer kentlerle karıştırılmaması için deniz kenarında anlamına gelen Daskyleion ad Mare adı verilmiştir.⁶² 20. yüzyılın başlarında Yunanlılar tarafından Daskeli olarak anılmaktadır. Richard Kiepert'in haritasında 17. yüzyılda yerleşimin isminin Diaschilo olduğu görülmektedir.⁶³

Daskyleion a.M. kenti, Ptolemaios⁶⁴ ve Pomponius⁶⁵ Mela tarafından Apameia (Myrleia) ile Rhydakos (Kocası) Nehri arasında gösterilmektedir.

⁶¹Corsten 1988, 53-77. Yerleşimin yayıldığı düşünülen alan Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 05.05.2006 tarih ve 1435 sayılı karar ile III. Derece Arkeolojik Sit olarak tescil edilmiştir.

⁶²Stephanos Byzantinos, Ethnika adlı eserinde Daskyleion ismi ile anılan biden fazla yerleşimden söz etmektedir. Stephani Byzantii, 15.

⁶³Kiepert, 241 vd.

⁶⁴Ptol. V.1; Erpehlivan 2018, 125 dipnot 463.

⁶⁵Mela I. 99; Erpehlivan 2018, 125 dipnot 464.

Tabula Peutingeriana'da ise Kyzikos'a 48, Apameia'ya 12 mil uzaklıktadır⁶⁶. Stephanos Byzantinos antik coğrafyada kentin yerini Bithynia Bölgesinde göstermektedir⁶⁷. En kayda değer bilgiyi Yaşlı Plinius'dan öğreniyoruz; Plinius'a göre Daskyleion'un diğer adı Bryalion veya Bryllion'dur⁶⁸. Diğer bir ifade ile Corsten'in Myrleia'nın eski adı olduğunu ileri sürdüğü Bryllion⁶⁹, aslında Daskyleion a.M. kentinin eski adıdır.

Alanda en detaylı araştırmalar 1980'lerde Thomas Corsten tarafından yapılmış ve Eşkel'de bulunan yerleşim Daskyleion kenti olarak lokalize edilmiştir⁷⁰.

Daskyleion a.M., Penthilos'un oğlu Arkhelaos (Ekheleas) liderliğinde kurulan Aiolo kolonisi olduğunu ileri sürenler bulunmaktadır.⁷¹ Daskyleion a.M., Penthilos'un oğlu Arkhelaos (Ekheleas) liderliğinde kurulan Aiolo kolonisi olduğunu ileri sürenler bulunmaktadır.⁷¹ MS 40 yıllarında yaşamış olan Pomponius Mela'ya göre, Myrleia gibi Daskyleion'da bir Kolophon kolonisidir. Ancak, Corsten kentin Kolophon değil Milet kolonisi olduğundan düşünmektedir⁷².

Attika Delos Deniz Birliği üyesi olan kent, MÖ 454/3 – 452/51 – 450/49 – 434/33 – 433/32 ve 430/29 yıllarında 500 drakhmai ile birliğin en az tribute / vergi veren üyelerinden birisidir⁷³. Birlik kayıtlarında kentin ismi Daskyleion "εν τει Προποντιδι" (Propontos'taki Daskyleion) olarak geçmektedir.⁷⁴ Kent MÖ 386 yılındaki Kral Barışı Anlaşması sonrasında Pers hâkimiyetine geçmiş olmalıdır.⁷⁵

⁶⁶Corsten 1988, 61; Erpehlivan 2018, 125 dipnot 467.

⁶⁷Steph. Byz., 220, 9-17; Corsten 1988, 59; Erpehlivan 2018, 126 dipnot 465-466.

⁶⁸Plin. nat. V, 143.

⁶⁹Corsten 1988, 4-6.

⁷⁰Corsten 1988, 53-77.

⁷¹Strab. XIII.1.3; Corsten 1988, 66-69; Erpehlivan 2018, 126 dipnot 468-469.

⁷²Corsten 1988, 63-64.

⁷³IG I³ 71, 259, 261, 263, 278, 279, 281, 282; Lewis 1994, 288; Corsten 1988, 65; Erpehlivan 2018, 126 dipnot 471-472.

⁷⁴Dean vd. 1950, 22.; Corsten 1988, 65.

⁷⁵Corsten 1988, 65; Erpehlivan 2018, 127 dipnot 474.

⁷⁶Bittel 1953, 6; Erpehlivan 2018, 127 dipnot 475.

⁷⁷Aybek – Dreyer 2016, 48-49; Erpehlivan 2018, 127 dipnot 476.

⁷⁸Erpehlivan 2018, 127.

Hiçbir tarihte sikke darp etmemiş olan kentte ilk araştırmalar K. Bittel tarafından 1950ler yapılmış ⁷⁶, bunu S. Aybek'in yüzey araştırması takip etmiştir ⁷⁷.

Her iki araştırmanın sonucuna göre kentte Klasik ve Helenistik dönemlere ait bir yerleşim söz konusudur. Alanda en güncel yüzey araştırması H. Erpehlivan tarafından 2015 yılında yapılmış ve kentte MÖ 7. yüzyıldan başlayarak yerleşim olabileceği kanıtlanmıştır⁷⁸.

Daskyleion a.M. kentinden günümüze ulaşan kalıntılar arasında en önemlisi antik limanı koruyan mendirektir. Eşkel'in eski fotoğraflarında, özellikle Abdullah Şentürk tarafından 2008 yılında çekilen fotoğrafta, liman kalıntısı çok iyi görülebilmektedir. İri şekilsiz taşların düzensiz olarak yığılması ile oluşturulan dalgakıranın yapım tekniği komşu kent Plakia'nın (Kurşunlu-Karacabey) dalgakıranı ile benzer özelliklere sahiptir. Antik dalgakıranın üzerine beton kullanılarak yapılan yeni dalgakıran antik kalıntıları önemli ölçüde yok etmiştir. Yeni dalgakıran yapılırken alt tarafta mazgal deliklerine yer verilmemesi liman ile denizin irtibatını kesmiş, bu da durgun suyun koku yapmasına neden olmuştur.

2008 yılında Eşkel Limanı ve kıyı şeridi (Foto: Abdullah Şentürk)

Kaynakça

- Conze 1865 A. Conze, Reise auf der Insel Lesbos, Hannover, 1865.
- Corsten 1985 Th. Corsten, Die Inschriften von Kios, IK 29 (Bonn).
- Corsten 1987 Th. Corsten, Die Inschriften von Apameia (Bithynien) und Pylai, IK 32 (Bonn).
- Corsten 1988 Th. Corsten, "Daskyleion am Meer", Epigraphica Anatolica 12, 1988, 53-77.
- Corsten 1990 Th. Corsten, "Caesarea Germanice", EpigrAnat 15, 1990, 19-42 Levha 1-6.
- Corsten 1992 Th. Corsten, "Caesarea Germanice", IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara, 1992, 223-227
- Cuinet 1894 V. Cuinet, La Turquie d'Asie, géographie administrative: statistique, descriptive et raisonnée de chaque province de l'Asie 4, Paris, 1894.
- Dean vd. 1950 M.B. Dean, H. T. Wade-Gery, M. F. McGregor, The Athenian Tribute Lists III (New Jersey 1950).
- Erpehlivan 2018 H. Erpehlivan, Propontis'in Güneydoğusunda M.Ö. 1. Binyıl Yerleşmeleri ve Mezar Tipleri (M.Ö. 8-4. Yüzyıllar), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2018.
- Homer İliada Homeros, İlyada, A. Erhat – A. Kadir (tercüme), İstanbul, 1984.
- Kiepert R. Kiepert, "Die Lage der bithynischen Stadt Daskylion und des Daskylitis-Sees", Klio 5, 241-243.
- Lewis 1994 D. M. Lewis, The Athenian Tribute-Quota Lists, 453-450, The Annual of the British School at Athens 89, 1994, 285-301.
- Mellink 1969 J. M. Mellink, "Archaeology in Asia Minor", AJA 73.2, 1969, 203-227.
- Motor 2010 H. Motor, Bursa, Balıkesir ve Bandırma Müzelerindeki Kyzikos Sikkeleri, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum, 2010.
- Perdrizet 1899 M. Perdrizet, "Reliefs Mysiens", BCH 23, 1899, 592-599.
- Ramsay 1960 W.M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, çev. M. Pektaş (İstanbul 1960)
- Robert 1974 L. Robert, Studii clasice 16, 1974,
- Sölch 1911 J. Sölch, "Über die Lage von Kaisareia in Bithynien", Klio 11, 1911, 325-333.
- Stephani Byzantii Stephani Byzantii, Ethica Vol.II, ed. Billerbeck Margarethe, 2010.
- Şahin vd. 2011 M. Şahin, Y. Polat, Th. Zimmermann, "Der Hafen von Kapanca: Ein neuer vorschlag zur Lokalisation der Stadt Caesarea Germanica", OLBA 19, 2011, 203-232.

ROTA MYRLEIA

HAYRİ
TÜRKYILMAZ
MUDANYA
BELEDİYE BAŞKANI